

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminální policie

Divácké násilí – projevy předsudečné nenávisti

Diplomová práce

Spectator violence – manifestations of prejudiced hatred

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

doc. PhDr. Marian BRZYBOHATÝ Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. Patrik POKORNÝ

PRAHA

2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze dne 10. 3. 2023

Bc. Patrik POKORNÝ

Poděkování

Touto cestou bych rád vyjádřil poděkování vedoucímu diplomové práce doc. PhDr. Marianu Brzybohatému Ph.D. za jeho podnětné a cenné rady a věcná doporučení při jejím zpracovávání. Dále bych rád poděkoval též pplk. Mgr. Pavlu Rusňákovi, pplk. Mgr. Jakubovi Schořovi a pplk. Mgr. Martinu Nižníkovi za poskytnutou pomoc a cenná doporučení při zpracovávání praktické části diplomové práce.

ANOTACE

Práce se blíže zabývá problematikou propojení diváckého násilí a předsudečné nenávisti. Popisuje současnou situaci diváckého násilí na území České republiky v kontextu jejího historického vývoje. Teoretická část práce se věnuje vymezení předsudečné nenávisti, formám jejích projevů, prostředí těchto projevů a typologii jejích pachatelů. Dále vymezuje divácké násilí, jeho etiologii, projevy, historický vývoj, prostředky k němu užívané, kriminalitu s ním spojenou, a také typologii jeho pachatelů. Poslední dvě kapitoly se věnují kontrole diváckého násilí a významným chuligánským skupinám při jednotlivých klubech. Praktická část práce se zabývá analýzou projevů předsudečné nenávisti v oblasti diváckého násilí, individuálními rozhovory s odborníky z této oblasti, závěrečným hodnocením a predikcí vývoje.

KLÍČOVÁ SLOVA

Divácké násilí – předsudečná nenávist – projevy nenávisti – fotbal – fotbaloví chuligáni – fotbalové stadiony – kontrola diváckého násilí

ANNOTATION

The thesis deals with the issue of connecting spectator violence and prejudiced hatred. It describes a current situation of spectator violence in the Czech Republic in the context of its historical development. The theoretical part deals with the definition of prejudiced hatred, the forms of its manifestations, the environment of these manifestations and the typology of its perpetrators. It defines spectator violence, its etiology, manifestations, historical progress, used means, criminality involved in it and the typology of its perpetrators. The last chapters are devoted to the control of spectator violence and significant hooligan groups. The practical part solves the analysis of manifestations of prejudiced hatred in the area of spectator violence, individual interviews with experts, terminal evaluation and prediction.

KEYWORDS

Spectator violence – prejudiced hatred – hate speech – football – hooligans – football stadiums – control of spectator violence

Obsah

Úvod.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 Předsudečná nenávist a násilí	9
1.1 Projevy předsudečné nenávisti.....	16
1.2 Formy projevů předsudečné nenávisti.....	18
1.2.1 Verbální projevy	18
1.2.2 Grafické projevy	19
1.2.3 Fyzické projevy	19
1.3 Prostředí projevů předsudečné nenávisti.....	20
1.3.1 On-line a virtuální prostředí.....	20
1.3.2 Veřejné prostředí.....	21
1.3.2.1 Prostředí veřejnosti fyzicky přístupné	21
1.3.2.2 Prostředí veřejnosti fyzicky přístupné s omezeními.....	22
1.4 Typologie pachatelů činů motivovaných nenávistí.....	22
2 Divácké násilí	25
2.1 Etiologie diváckého násilí	29
2.2 Vývoj diváckého násilí na území České republiky	31
2.2.1 Situace před rokem 1989	31
2.2.2 Situace v 90. letech 20. století	32
2.2.3 Situace na začátku 21. století	33
2.2.4 Situace před protiepidemickými opatřeními onemocnění COVID-19 .	34
2.2.5 Situace během protiepidemických opatření onemocnění COVID-19 .	35
2.2.6 Situace po zrušení protiepidemických opatření onemocnění COVID-19	
.....	36
2.3 Projevy diváckého násilí	38
2.3.1 Verbální projevy	38

2.3.2 Grafické projevy	39
2.3.3 Fyzické projevy	40
2.4 Prostředky využívané k projevům diváckého násilí	41
2.4.1 Chladné prostředky	41
2.4.2 Chemické a výbušné prostředky	42
2.4.3 Komunikační a propagační prostředky	42
2.5 Kriminalita spjatá s diváckým násilím	43
2.6 Typologie pachatele diváckého násilí	44
3 Významné chuligánské skupiny při jednotlivých klubech	45
3.1 AC Sparta Praha	45
3.2 SK Slavia Praha	45
3.3 Bohemians Praha 1905	46
3.4 FC Baník Ostrava	46
3.5 Zbrojovka Brno	46
4 Kontrola diváckého násilí	47
4.1 Preventivní opatření	47
4.2 Represivní opatření	49
PRAKTICKÁ ČÁST	51
5 Analýza projevů předsudečné nenávisti v prostředí diváckého násilí	51
5.1 Metodologie	51
5.1.1 Cíl šetření	51
5.1.2 Způsob sběru dat	52
5.2 Analýza uvedených projevů na stadionech při utkáních	53
5.3 Analýza uvedených projevů ve veřejném prostoru	68
5.4 Analýza uvedených projevů ve virtuálním prostředí	74
5.5 Výsledky šetření	81

6 Individuální rozhovory s odborníky z předmětné oblasti.....	83
6.1 Metodologie	83
6.1.1 Cíl individuálních rozhovorů	84
6.1.2 Způsob výběru účastníků	84
6.2 Rozhovor č. 1	85
6.3 Rozhovor č. 2	89
6.4 Vyhodnocení rozhovorů.....	91
6.5 Predikce budoucího vývoje.....	92
Závěr.....	93
Seznam použité literatury.....	94

Úvod

Problematiku projevů předsudečné nenávisti v prostředí diváckého násilí si autor, jakožto téma své práce, zvolil především z toho důvodu, že se dění v této oblasti věnuje již delší dobu a neustále v ní nachází nové poznatky. Diváckým násilím se autor zabývá od jeho první práce v rámci studentské vědecké a odborné činnosti, již následně rozvinul do práce bakalářské. Z důvodu značné dynamiky vývoje této oblasti se ovšem autor rozhodl s tímto bádáním v polovině nepřestat a pokračovat v rozšiřování svých vědomostí o této problematice. Učinil tak pomocí druhé práce napsané v rámci studentské vědecké a odborné činnosti, kterou nyní rozšíří o další postřehy, ze zkoumané oblasti, a přenesse do diplomové práce. Tu autor považuje za zúročení nabytých znalostí a za vyústění jeho tříletého výzkumu a postupného objevování nových trendů v této oblasti.

Hlavním cílem této práce, jenž navazuje na autorovu předchozí aktivitu, je i nadále pokračovat v popisu současné situace na scéně diváckého násilí na území České republiky, a to v kontextu s projevy předsudečné nenávisti, k nimž v rámci ní může docházet. Autor se tak, oproti bakalářské práci, zaměřil na aspekty předsudečné nenávisti místo těch extremistických. Důvod této změny lze shledat v tom, že se autor poučil z předchozí činnosti, ve které došel k závěru, že není možné cílit svou pozornost jen na prvky extremismu, ale je třeba se věnovat předsudečné nenávisti v předmětné problematice jako celku. Autor se tak snažil poukázat právě na osoby motivované nenávistí, a jejich možnou aktivitu v této oblasti. Výsledkem práce by následně měl být z části písemný a z části obrazový materiál, který může posloužit komukoliv, kdo by chtěl získat mírně pokročilejší přehled o této problematice.

Strukturálně je práce rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část obsahuje kapitoly pojednávající o předsudečné nenávisti a násilí, diváckém násilí, významných chuligánských skupinách a kontrole diváckého násilí. Praktickou část tvoří analýza projevů předsudečné nenávisti v prostředí diváckého násilí (přímo na stadionech při utkáních, ve veřejném prostoru a ve virtuálním prostředí) a dále rozhovory s odborníky z předmětné oblasti, jež mají rozšířit teoretická východiska o poznatky z reálné praxe.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Předsudečná nenávist a násilí

Pro snazší porozumění celé problematice předsudečné nenávisti je nejprve nutné vymezit základní pojmy, které s touto problematikou souvisí. Konkrétně se jedná o několik pojmů, kterými jsou předsudek, stereotyp, nenávist, násilí, diskriminace, xenofobie a antisemitismus.

První z nich, tedy předsudek, lze jednoduše definovat jako odmítavý, ba dokonce až nepřátelský postoj vůči příslušníkům konkrétní sociální skupiny, a to jen z toho důvodu, že patří právě k této skupině a nesou její vlastnosti, které útočníci vnímají, jako pro ostatní nepřijatelné. Z hlediska vzniku je možné u předsudků poukázat na jednoznačný důvod vedoucí k jejich počátku, a to na obyčejnou rozdílnost lidí. Lidé totiž pocházejí z různých národů a kultur, což se ukazuje i na tom, že vyznávají rozdílné hodnoty, mají odlišnou barvu pleti a mluví stovkami jazyků. Reálně ovšem předsudky vychází z mnohem prostší rozdílnosti, a to z povahových, sociálních a inteligenčních vlastností lidí. Z toho důvodu lze ty nejprimitivnější z předsudků shledávat již v tom, že chudí nenávidí bohaté, oškliví krásné, nemocní zdravé či staří mladé. Tímto způsobem následně vznikají mezi lidmi značné rozdíly a vnášejí se mezi ně nerovnost, která může vést až k vytvoření předsudečné nenávisti.

Za prostor, v němž se člověku předsudky dostávají nejen do mysli, ale i do povahy, lze označit sociální prostředí každého jedince. V tomto prostředí v něm, nejen jeho životní postoje, ale i předsudky formuje rodina, škola, vrstevníci a v neposlední řadě rovněž, v současné době čím dál tím více polarizovaná, společnost. Tím se u části osob, které v sobě neumí prostřednictvím zdravého rozumu tyto předsudky odstranit či alespoň potlačit, stávají tyto předsudky trvalou součástí jejich osobní identity. Za skupiny, které jsou v dnešní společnosti nejvíce ohroženy předsudky, lze považovat menšiny (například rasové, náboženské či sexuální).¹

¹ KOSEK, Jan. *Právo (n) a předsudek: historické, filozofické, sociálně psychologické, kulturní a právní souvislosti stereotypů a předsudků*. Praha: Dokořán, 2011. ISBN 978-80-7363-312-7., str. 23-25

Z pohledu současné interkulturní psychologie lze předsudek chápat jako ulpělost názorů, která je způsobená tím, že daný jedinec není schopen kriticky myslet. Tato neschopnost vede k tomu, že dochází k utváření negativních a emočně zaujatých postojů této osoby vůči konkrétní skupině lidí. Toto pojetí předsudku lze vystihnout tak, že si daný jedinec o osobách příslušejících k takovéto, předsudky zatížené, skupině myslí pouze to nejhorší, ač k tomu nemá žádný racionální důvod. Objekt předsudků je tak v této definici ve znevýhodněné pozici, a to, aniž by se o to svým chováním, jakkoliv přičinil.²

O stálosti předsudků zakořeněných v některých lidech je sice možné polemizovat, avšak lze konstatovat, že jde o poměrně stabilní úsudky. Ty mnohdy nezmění ani vlastní pozitivní zkušenost s objekty předsudků či věcný argument, který svědčí o opaku chybného názoru. Předsudky tak znázorňují jakýsi automatický proces sociální kategorizace, který může vést až k diskriminaci určité části společnosti.

Naproti tomu stereotyp představuje očekávání toho, že se osoba z určité sociální skupiny bude chovat konkrétním („špatným“) způsobem. Zjednodušeně řečeno se jedná o zaujetí postoje, který člověku automaticky, u konkrétní skupiny lidí, vnutí myšlenku očekávat od nich chování, kterým se příslušníci této skupiny obvykle prezentují, i když tomu tak vůbec být nemusí. Dochází tak k tomu, že si člověk prostřednictvím zažitého stereotypu téměř okamžitě promítne do konkrétní osoby rysy typické pro příslušníky dané skupiny, a to, aniž by k tomu měl sebemenší důvod. Stereotypy mají poté na osoby patřící do těchto skupin negativní dopady, ke kterým se řadí například nízké sebevědomí, špatná pracovní výkonnost, úzkost či psychické potíže. K šíření takovýchto stereotypů dochází snadno, a to během procesu socializace, který má na budoucí názorové přesvědčení člověka stěžejní vliv. Dalším šířitelem stereotypů jsou média, která napomáhají tomu, že se některé z nich ve společnosti stále ještě udržují, protože je někteří za stereotypy, po dobu jejich existence ve společnosti, už ani nepovažují.³

² ČENĚK, Jiří, Josef SMOLÍK a Zdeňka VYKOUKALOVÁ. *Interkulturní psychologie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5414-7., str. 197-198

³ VÝROST, Jozef, Ivan SLAMĚNÍK a Eva SOLLÁROVÁ. *Sociální psychologie: Teorie, metody, aplikace*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-5775-9., str. 657-658

Stereotypy lze vyobrazit i jako prostředek sloužící lidem k obraně jejich postavení ve společnosti. Jedná se o součást jejich zaběhnutého pořádku, jemuž přizpůsobili nejen své preference, ale i své zvyklosti a chování. Každý zásah do této soustavy tak vnímají jako narušení jejich identity, čemuž odpovídá i reakce, kterou se snaží chránit stav svého vnitřního uspořádání.⁴

Ovšem ne všechny stereotypy musí mít hned negativní charakter, neboť existují i stereotypy pozitivní. Například všeobecně známý stereotyp, jenž pokládá Němce za pečlivé a pracovité lidi nebo Angličany za osoby klidné se suchým humorem.⁵

Z pohledu rozdílu mezi stereotypem a předsudkem lze říci, že hranice mezi těmito pojmy je tenká, a proto se ze stereotypu může poměrně rychle stát předsudek. Se stereotypy, které již takto v předsudky přerostly, se musí vyrovnávat skoro každá sociální skupina ve společnosti. Tímto stereotypem je například diskriminace žen na pracovním trhu, jíž zaměstnavatelé zdůvodňují tím, že u nich mohou očekávat odchod na mateřskou dovolenou a následnou péči o děti. Vážnější stereotypy lze poté u některých lidí pozorovat například v jejich vnímání občanů České republiky romského původu jako lidí, kteří se neustále vyhýbají práci a žijí jen ze sociálních dávek, nebo v považování všech osob vyznávajících islám, za teroristy.⁶

Při spojení stereotypů a předsudků je nutné objasnit i pojem sociální diskriminace vycházející z interakce mezi různými sociálními skupinami. Pokud mezi nimi jsou neshody, může dojít k vytvoření negativních stereotypů a předsudků vůči osobám patřícím ke konkrétní skupině, a to ze strany příslušníků skupiny druhé. Tato forma nesnášenlivosti začíná lehkými narážkami, ale může přerůst i do mnohem drsnější podoby. Takovéto chování může přerůst až ve snahu stereotypy legitimizovat, což znázorňuje pro skupinu, vůči které míří, značné nebezpečí.⁷

⁴ LIPPMANN, Walter. *Veřejné mínění*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0939-3., str. 84

⁵ NOVÁK, Tomáš. *O předsudcích*. Brno: Doplněk, 2002. ISBN 80-723-9121-6., str. 10-11

⁶ KOSEK, Jan. *Právo (n) a předsudek: historické, filozofické, sociálně psychologické, kulturní a právní souvislosti stereotypů a předsudků*. Praha: Dokořán, 2011. ISBN 978-80-7363-312-7., str. 16-17

⁷ PETERSEN, Lars-Eric a Bernd SIX. *Stereotype, Vorurteile und soziale Diskriminierung: Theorien, Befunde und Interventionen*. Weinheim, Basel: Beltz Verlag, 2008. ISBN 978-3-621-27645-0., str. 214-218

S pojmem předsudek úzce souvisí i pojem nenávist, jíž lze definovat jako podnět k násilnému či jinak nebezpečnému chování vyvolaný strachem ze ztráty vlastní identity, který u lidí vychází, stejně jako předsudky, z národnostní, kulturní, rasové, jazykové či náboženské odlišnosti. Tito lidé mohou usilovat o to, aby každou takto jinou osobu nějakým způsobem zdiskreditoval ve vlastní prospěch. V místech, na nichž se člověk cítí takto ohrožen, vzniká poté živná půda pro nejrůznější projevy nenávisti vůči jiným osobám. Nenávist tak lze pozorovat v každé společnosti, v níž se setkávají protichůdné názory či odlišné skupiny. Na území České republiky se jedná především o nenávist vůči romskému etniku a přistěhovalcům. Hnací silou nenávisti jsou často společenské předsudky zacílené na široké spektrum jinakosti (rasa, náboženství, sexuální orientace či etnické a národnostní příslušnosti).⁸

Dalším pojmem souvisejícím s předsudečnou nenávistí je násilí, které je ve vícero případech jejím důsledkem. Násilí lze chápat jako útok směřující buď proti tělesné či psychické integritě jedince, nebo jako útok cílící na věc. Fyzické násilí spočívá v útoku jedné osoby vůči druhé, a to za využití takové fyzické síly, aby překonala její odpor a způsobila jí zranění. Psychické násilí je naproti tomu spojeno s útoky verbálně nátlakového charakteru vyvolávajícími u obětí psychické potíže. Na násilí namířené proti věci lze poukázat například prostřednictvím poškození motorového vozidla nebo, u fotbalových chuligánů, spálení šály odcizené jiné skupině.⁹

Mezi pojmy, spojené s nenávistí, patří i diskriminace, jíž lze vymezit jako ponižující a nespravedlivé jednání s jinými lidmi vycházející jen z jejich příslušnosti k určité skupině. Diskriminaci tak lze pozorovat v chování jedinců, u kterých se předsudky a stereotypy staly součástí jejich chování a identity. Projevy diskriminace mohou mít více podob, neboť se může vyskytovat jako zmíněné nepřátelské chování vůči členům jiných skupin, ale též jako favorizování skupiny vlastní na úkor jiné. Reakcí na diskriminaci může být u konkrétní skupiny pouhé vyhýbání se té druhé, ale není vyloučeno, že může docházet i k vyvolávání nejrůznějších druhů násilí.¹⁰

⁸ HERCZEG, Jiří. *Trestné činy z nenávisti*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. ISBN 978-80-7357-311-9., str. 9-11

⁹ Tamtéž, str. 28

¹⁰ VÝROST, Jozef, Ivan SLAMĚNÍK a Eva SOLLÁROVÁ. *Sociální psychologie: Teorie, metody, aplikace*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-5775-9., str. 658

Xenofobie označuje strach ze všeho cizího a přeneseně ji lze vztahovat na strach z cizinců. Obecně ji lze popsat jako nenávist vůči lidem pocházejícím z jiného státu či národa než daná osoba. Do xenofobie se tak viditelně zapojují předsudky, které vedou některé jednotlivce k tomu, že považují všechny cizí osoby za narušitele vnitřního pořádku v jejich zemi, a tak vůči nim zaujímají negativní postoj, a to, aniž by k tomu měli pádný důvod. Nejvíce se xenofobie projevuje v situacích, při nichž se na daném území vyskytuje nějaká krize (ekonomická nebo politická). Za těchto okolností totiž všechno cizí představuje snadnou oběť, do které si lze jednoduše promítnout nashromážděné problémy a špatnou situaci. V rámci xenofobie, jako celku, lze samostatně vyčlenit islámofobii, kterou lze vymezit jako strach z islámu a muslimů, jenž vyvolává i následnou nesnášenlivost vůči nim.¹¹

Za specifický druh nenávisti lze označit antisemitismus, který lze charakterizovat, jako nepřátelský postoj vycházející z předsudků vůči Židům. Ne pokaždé však jde o nenávist vznikající z náboženských důvodů, neboť antisemitismus zahrnuje také slovní a fyzické útoky vůči lidem, jež jsou občany Izraele. Z historického pohledu je možné u antisemitismu konstatovat, že jde o nenávist místy násilnou a krvavou, přičemž nejzavrženější případem antisemitismu bylo období holocaustu za druhé světové války. V současné době lze projevy antisemitismu postřehnout ve spojení s extremistickými skupinami, které se řadí do pravé části extremistického spektra, a s lidmi, kteří s těmito skupinami sympatizují.¹²

Po vymezení základních pojmů lze nyní přistoupit k definici samotného pojmu předsudečná nenávist, jímž se zabývají mnohé státní, ale i nestátní instituce. To se projevuje i na množství definic, které se tímto pojmem zabývají. Většina z nich ovšem ve výsledku dojde k téměř identickému pojetí. Z toho důvodu se autor, pro lepší přehlednost, rozhodl zmínit jednu definici z pohledu státní instituce a druhou z pohledu nestátní organizace.

¹¹ ČENĚK, Jiří, Josef SMOLÍK a Zdeňka VYKOUKALOVÁ. *Interkulturní psychologie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5414-7., str. 203-205

¹² Tamtéž, str. 232-235

Ze státních institucí se problematikou předsudečné nenávisti zabývá především Ministerstvo vnitra České republiky, které o ní každý rok referuje v souhrnných „Zprávách o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky“. V nich tuto nenávist definuje jako jednání motivované nesnášenlivostí a společenskými předsudky směřující proti konkrétní skupině obyvatel, jimiž jsou menšiny, které mohou být stanoveny rasou, etnickým původem, náboženstvím, sexuální či politickou orientací nebo sociálním původem. Přičemž nerozhoduje, zdali daná osoba k této skupině skutečně patří, protože v některých případech se může jednat pouze o domnělou příslušnost ke konkrétní skupině (například občan tmavší barvy pleti může být mylně považován za Roma, i když jím ve skutečnosti není).¹³

Jiný náhled na tuto problematiku nabízí občanské sdružení In IUSTITIA, pracující, oproti Ministerstvu vnitra České republiky, s pojmem předsudečné násilí. Tím se v této organizaci zabývají dlouhodobě a snaží se jak o zvýšení podvědomí občanů o něm, tak i o zajištění právní a sociální pomoci lidem, kteří jsou jím ohroženi či se stali jeho obětí.¹⁴

Předsudečné násilí toto sdružení charakterizuje jako násilí motivované předsudky vůči konkrétní skupině, jejímž příslušníkem napadená osoba je (například Rom, homosexuál nebo osoba bez domova). Jak doplňují nemusí se vždy nutně jednat o útok s využitím fyzického násilí, ale může jít i o jeho jiné formy, jimiž mohou být psychický nátlak, útok na majetek nebo verbální násilí, které je v současné době spojeno především s virtuálním prostředím. Z tohoto důvodu pracuje In IUSTITIA s pojmem předsudečné násilí namísto pojmu předsudečná nenávist, který využívá Ministerstvo vnitra České republiky. V celkovém kontextu je pak možné posoudit, že se jedná o téměř identické pojmy.¹⁵

¹³ Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2020. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: MV ČR, c2021 [cit. 2022-09-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-extremismu-a-predsudecne-nenavisti-2020-fin-pdf.aspx>, str. 6

¹⁴ Poslání a stanovy. *In IUSTITIA* [online]. Praha: In-Ius.cz, 2019 [cit. 2022-09-22]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/poslani-a-stanovy/>

¹⁵ KALIBOVÁ, Klára, Martina HOUŽVOVÁ a Ester KAŇOVSKÁ. *Předsudečné trestné činy: příručka pro soudce a státní zástupce*. Praha: In Iustitia, 2017. ISBN 978-80-88172-26-0., str. 8

S částečně odlišným pojetím předsudečné nenávisti a skutků spáchaných z ní se lze setkat v zahraničí, a to hlavně v anglicky mluvících zemích. V tomto prostředí pracují s konceptem „hate crime“, který je sice ve své základní podstatě nastaven téměř totožně jako české pojetí předsudečného násilí, ovšem ve finální podobě mezi nimi lze najít drobné rozdíly.

Koncept „hate crime“¹⁶ lze vymezit jako zločiny motivované nenávisí založené na skupinové příslušnosti oběti. K napadení určité osoby tak útočníka vede pouze její kolektivní identita, přičemž jedním z důvodů těchto aktů agrese může být snaha dominantní sociální skupiny udržet si své výhodnější postavení na úkor minoritní skupiny. Zločiny z nenávisti tak odrážejí nerovnost ve společnosti, která směřuje k vytváření privilegovaného postavení některých sociálních skupin.¹⁷

Počátky konceptu „hate crime“ spadají do Spojených států amerických, v nichž se, vzhledem k multikulturní společnosti, touto problematikou zabývali dříve než státy v Evropě. Současná situace některých evropských států však začíná tuto výchozí pozici Spojených států připomínat, a to s ohledem na imigrační vlnu lidí z Blízkého východu a severní Afriky. Oproti Spojeným státům ovšem trestněprávní předpisy těchto států, ani České republiky, neobsahují legální definici zločinů z nenávisti, což je následně řadí pod kategorii extremisticky motivovaných trestných činů.

Nezavedení tohoto konceptu v evropském prostředí je přičítáno zejména kulturní, ale i politické odlišnosti evropského prostoru od toho amerického. S tím je spojena i kritika tohoto konceptu ze strany mnohých evropských odborníků, neboť dle jejich názorů není v jeho rámci dostatečně vymezen pojmový znak nenávisti. Ta se totiž vyskytuje i u jiných trestných činů, které pod tento koncept vůbec nespadají, což v souhrnu doplňuje i fakt, že se tento koncept zaměřuje pouze na předpojatost skutečnou, a nikoliv také na tu jen domnělou. Dle odborníků by tak bylo vhodnější využívat spojení „bias crime“, tedy konceptu předsudečných trestných činů.¹⁸

¹⁶ do češtiny překládáno jako „zločiny z nenávisti“

¹⁷ SCHWEPPE, Jennifer a Mark Austin WALTERS. *The Globalization of Hate: Internationalizing Hate Crime?*. Oxford: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-878566-8., str. 16-18

¹⁸ JELÍNEK, Jiří. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502-499-2., str. 503-510

1.1 Projevy předsudečné nenávisti

Pro vymezení těchto projevů lze opět využít jak definice státních, tak i nestátních institucí, přičemž každá z nich nahlíží na tyto projevy trochu jiným způsobem. Ve výsledku ovšem docházejí k podobným závěrům.

Z pohledu Ministerstva vnitra České republiky se o projevy předsudečné nenávisti jedná, dojde-li k již zmíněnému jednání namířenému proti osobě z určité skupiny obyvatelstva motivovanému nesnášenlivostí. Přičemž je třeba od sebe odlišovat projevy předsudečné nenávisti a projevy extremistické, neboť ne všechny projevy musí mít automaticky extremistický podtext. Ze stejného důvodu proto ani osoby dopouštějící se těchto projevů nemusí být nutně členy některé z extremistických skupin. Lze u nich vnímat i to, že se nesnaží o svržení demokracie a její nahrazení některým z totalitních systémů vlády. Z výše popsaných důvodů nelze proto tyto projevy spojovat do jedné kategorie, protože předsudečná nenávist sice může obsahovat prvky extremismu, ale ke své existenci je jinak nutně nepotřebuje. Mezi subjekty vyznačující se projevy nenávisti tak lze zařadit různé paramilitární nebo domobranecké skupiny a média, která záměrně šíří dezinformace vyvolávající v lidech nenávist.

Jde-li o vlastnosti projevů předsudečné nenávisti, pak Ministerstvo vnitra České republiky ve výročních zprávách o projevech extremismu a předsudečné nenávisti popisuje i jednotlivé prvky, které tyto projevy obsahují. Konkrétně se jedná o:

- snahu o postupné oslabování demokratických hodnot,
- nerespektování základních lidských práv,
- podněcování veřejnosti k nenávistným útokům,
- šíření strachu mezi lidmi a polarizaci společnosti,
- vytváření dezinformací a konspiračních teorií, a
- zlehčování utrpení obětí nenávistně motivované trestné činnosti.¹⁹

¹⁹ Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2020. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: MV ČR, c2021 [cit. 2022-01-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-extremismu-a-predsudecne-nenavisti-2020-fin-pdf.aspx>, str. 6-7

Nestátní organizace In IUSTITIA, která při svém působení vychází z již zmíněného pojmu předsudečné násilí tak, oproti Ministerstvu vnitra České republiky, orientuje jeho projevy spíše na násilí jako takové. Ovšem i tato instituce pracuje se základní premisou, že za všemi projevy předsudečného násilí nelze hledat extremistický podtext. Taktéž upozorňuje na stále palčivější problém pozvolné ztráty zábrán ve společnosti, která v budoucnu může vést ke zvýšenému vzniku hrozeb pro některé sociální skupiny. Mnohdy se totiž do těchto projevů zapojují i lidé, kteří nemají nic společného s žádným nenávistným hnutím či antisystémovou stranou. Tyto lidi se takovéto subjekty snaží přimět k aktivitám spojeným s předsudečným násilím, a to rétorikou akcentující na ochranu společenských, avšak blíže nespecifikovaných, hodnot. Jde-li o vlastnosti těchto projevů, pak lze zmínit, že se vyznačují různými formami násilí (fyzické, verbální či psychické).²⁰

Ve výsledku lze nenávistné projevy definovat jako projevy, které v sobě zahrnují prvky netolerance a nesnášenlivosti vůči skupinám, k nimž patří oběti takovýchto projevů. Veškeré nenávistné projevy tak obsahují některé z prvků, které jsou pro ně typické. Jedná se především o elementy, které jsou založeny na:

- negativních společenských předsudcích,
- urážení, napadání a ponižování určité části společnosti,
- podněcování k potlačování a omezování práv těchto skupin, a
- násilných činech proti jejich lidské důstojnosti.

Je vhodné zmínit, že všechny tyto nenávistné projevy se nedotýkají pouze přímé oběti předsudečně motivovaných aktivit, ale i celé skupiny, se kterou se tato oběť hodnotově či jinak ztotožňuje. Jedná se tedy o závažnější problém, než je někdy prezentováno. Existují totiž i případy, při nichž byla oběť s určitou skupinou pouze chybně identifikována. Ovšem i takovéto aktivity mohou mít na osoby, které k této skupině skutečně patří, negativní dopady.²¹

²⁰ KALIBOVÁ, Klára, Martina HOUŽVOVÁ a Ester KAŇOVSKÁ. *Předsudečné trestné činy: příručka pro soudce a státní zástupce*. Praha: In Iustitia, 2017. ISBN 978-80-88172-26-0., str. 9

²¹ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7., str. 17-22

1.2 Formy projevů předsudečné nenávisti

Jak již bylo výše popsáno projevy předsudečné nenávisti či předsudečného násilí mohou existovat ve více podobách. Pro celkové zaměření této práce postačí jejich základní rozdělení na projevy verbální, grafické a fyzické, pod které lze zařadit spoustu dalších forem útoků ze širokého spektra těchto projevů. Přičemž každá z nich představuje zcela jiný druh nebezpečí pro její potencionální, ale i skutečnou oběť. Zatímco verbální a grafické projevy spočívají hlavně v psychickém násilí, tak projevy fyzické již obsahují užití přímého brachiálního násilí, jenž může kromě psychických potíží způsobit i vážnou zdravotní újmu, která je schopna zapříčinit celoživotní následky.

1.2.1 Verbální projevy

Za první formu projevů, které jsou charakteristické pro předsudečnou nenávist lze označit verbální nenávistné projevy. Jejich podstata spočívá v tom, že jde o útoky, které jsou sice spjaté s nesnášenlivostí, ale postrádají formu přímého brachiálního násilí. Nejrozšířenější formou těchto projevů jsou slovní urážky, napadání či jinak nebezpečné jednání, které cílí na určitou část společnosti. Hlavními důvody těchto útoků jsou již mnohokrát zmíněné odlišnosti mezi lidmi, tedy jejich etnický původ, barva pleti, sexuální orientace či náboženství. Přičemž prostředí, v němž k těmto projevům může dojít, není rozhodujícím faktorem, neboť se s nimi lze setkat téměř kdekoliv (v rámci osobního setkání, mobilní komunikace, písemné korespondence nebo v on-line prostoru).

Pachatelé při verbálních útocích poměrně často využívají polopravdivých a lživých argumentů, jimiž se snaží svůj postoj ospravedlnit a vylepšit si tak své postavení na úkor oběti. Při osobním kontaktu dochází k využití verbálních projevů většinou s cílem oběť zastrašit nebo na ní vytvořit nátlak, který má vést až k tomu, že se třeba odstěhuje, změní pracoviště či školu. Za další formy verbálních projevů lze pokládat slovní vystoupení na společenských akcích, demonstracích nebo jiných shromážděních či vytváření hudební produkce s nenávistným podtextem.²²

²² KALIBOVÁ, Klára, Katarzyna PAWLIK a Irena BIHÁRIOVÁ. *Tváří v tvář předsudečnému násilí: příručka pro sociální pracovníky a pracovníce*. Praha: In Iustitia, 2016. ISBN 978-80-88172-06-2., str. 11-13

1.2.2 Grafické projevy

Dále lze k nenávisným projevům využít formu grafickou, již lze charakterizovat jako písemné či obrazové vyjadřování nenávisti. Pro tyto projevy je typické, že se mohou nacházet v reálném, ale i ve virtuálním prostoru, který má v poslední době částečnou převahu, neboť lidem poskytuje větší pocit anonymity a beztrestnosti, což jim dodává odvahu „demokraticky“ (dle nich neomezeně) vyjádřit svůj názor.

Za tyto projevy nesnášenlivosti lze považovat nejrůznější články, texty a obrazové materiály, které obsahují nenávisné symboly, kryptogramy nebo jiné předsudečné motivy. Mezi tyto projevy lze zařadit vylepování nenávisně motivovaných plakátů, nálepek a jiných obdobných materiálů. Grafickými projevy jsou též videozáznamy či fotografie nenávisných projevů učiněných například prostřednictvím veřejného projevu, hudební produkce nebo prezentace extremisticky motivovaných symbolů a gest. Přičemž se jedná o symboly podporující rasovou nebo jinak předsudečně motivovanou nesnášenlivost mezi lidmi. Cíl těchto materiálů je téměř totožný, a to snaha o poškození určité části společnosti.²³

1.2.3 Fyzické projevy

Poslední kategorií projevů předsudečné nenávisti jsou projevy fyzické, pro které jsou typické násilné útoky a agresivní chování představující pro pachatele nejvyšší stupeň nesouhlasu s určitou sociální skupinou. Často se nejedná o nahodilé útoky, ale o plánovanou agresi, již předcházejí jiné formy projevů nenávisti. Zpravidla jde o projevy z předchozích dvou podkapitol, jež mají za cíl oběť psychicky zastrašit.

Pachatelé motivovaní předsudky při těchto projevech postrádají jakýkoliv soucit s obětí, což je vede k těžko pochopitelným a brutálním útokům. Takto motivované činy většinou postrádají dlouhodobější přípravu, proto lze konstatovat, že se spíše jedná o spontánní útoky, při kterých se do chování daného jedince promítá reakce na vzniklou situaci či efekt davu.²⁴

²³ HERCZEG, Jiří. *Trestné činy z nenávisti*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. ISBN 978-80-7357-311-9., str. 152-153

²⁴ ZOUBKOVÁ, Ivana a Jana FIRSTOVÁ. *Kriminologie: aktuální problémy*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2013. ISBN 978-80-7251-395-6., str. 80

1.3 Prostředí projevů předsudečné nenávisti

Při vymezení prostředí, ve kterém k projevům předsudečné nenávisti dochází lze konstatovat, že se nejedná o zcela rozhodující faktor, protože se mohou objevovat prakticky kdekoliv. Pro rozsah této práce postačuje rozdělení na on-line a virtuální prostředí a prostředí veřejnosti fyzicky přístupné a přístupné s omezeními.

1.3.1 On-line a virtuální prostředí

Z pohledu předsudečné nenávisti znázorňuje on-line prostředí specifický prostor, v němž se lze setkat s nepřeborným množstvím nenávistných projevů, a to v jejich různých podobách. Spektrum těchto projevů je stejně pestré jako místa, na kterých se tyto projevy ve virtuálním prostředí objevují. Lze se s nimi v rámci kyberprostoru potkat v různých formách, od internetových portálů, které jsou na nenávisti přímo vystavěny, až po běžné sociální sítě. A jelikož lze on-line svět označit za specifické prostředí, tak se v něm setkání s nenávistnými projevy nevyhnou ani lidé, kteří by se jim za normálních okolností stranili. Za názorný příklad lze označit nenávistně motivované příspěvky či komentáře na všech typech sociálních sítí. Tyto projevy totiž nepocházejí pouze od radikálně a extremisticky laděných osob, ale i od jiných předsudky a stereotypy motivovaných lidí, což zvyšuje pravděpodobnost jejich výskytu.²⁵

Projevy nenávisti v on-line prostoru tak představují široké spektrum nejen míst, na nichž se v rámci kyberprostoru objevují, ale i obsahu a cílové skupiny, kterou se snaží oslovit. Nelze tedy hovořit o tom, že by se nenávist ve virtuálním prostředí vyskytovala pouze v jeho určitých částech, či se soustředila jen na jedné konkrétní internetové stránce. Z důvodu téměř neomezených možností virtuálního světa se tak s těmito projevy lze setkat i na stránkách či sociálních sítích, jež nejsou k šíření nenávisti primárně určeny, ale jsou k tomuto účelu pouze zneužívány. To je dáno tím, že se v těchto částech on-line prostředí nachází velké množství osob, což nahrává šířitelům nenávistného obsahu, kteří tak mohou potencionálně oslovit širší vrstvu společnosti než v reálném světě.

²⁵ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7., str. 23

Z hlediska roztržitosti nenávistných projevů v celém virtuálním prostředí proto ani nelze jednoznačně sepsat taxativní výčet všech stránek a komunikačních sítí, na nichž se nenávistné příspěvky objevují. Nejčastěji se ovšem jedná o tyto části virtuálního světa:

- oficiální stránky některých politických stran a hnutí,
- mobilizační stránky a jiné propagandistické servery,
- dezinformační webové stránky (například Sputnik či Aeronet),
- sociální sítě (Facebook, Instagram, Twitter apod.),
- servery pro sdílení videí a hudby (například YouTube),
- stránky zaměřené na nákup a prodej věcí s nenávistnou tematikou,
- internetové diskuze (například pod zpravodajskými články), a
- komunikace v on-line prostředí (e-mail, WhatsApp, Snapchat apod.).²⁶

1.3.2 Veřejné prostředí

Druhým typem prostředí, v němž lze projevy předsudečné nenávisti postřehnout, je veřejný prostor. I v něm jsou uvedené projevy hojně zastoupeny, neboť se jedná o další druh prostředí, které představuje téměř neomezené možnosti k vyjadřování nenávisti. Oproti kyberprostoru však jde o prostředí částečně limitované menším počtem příležitostí, k tomu oslovit touto prezentací další osoby. Důsledky projevů nenávisti jsou ale v reálném i ve virtuálním prostředí identické, neboť mají na jejich oběti stejně negativní dopad. Jediný rozdíl představuje ve veřejném prostoru to, zda se jedná o veřejně zcela fyzicky přístupné či jen částečně přístupné prostředí.

1.3.2.1 Prostor veřejnosti fyzicky přístupné

Tato oblast veřejného prostředí klade na původce nenávistných projevů, oproti té následující, méně nároků, neboť se jedná o prostory, do nichž má přístup prakticky kdokoliv. Jde o všechna veřejnosti zcela fyzicky přístupná místa, tedy například o ulice, náměstí, hromadnou dopravu, sportoviště a podobné lokace.

²⁶ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7., str. 23-24

Na všech těchto místech lze pozorovat již uvedené nenávistné projevy, a to v jejich nejrůznějších formách. Na veřejnosti zcela přístupných místech lze tyto projevy zahlédnout například v obchodních centrech, na zastávkách hromadné dopravy, nádražích nebo na veřejných toaletách. Veřejný prostor tak poskytuje, prakticky komukoliv, možnost k tomu, aby se na těchto místech dopustil projevů, které jsou motivovány předsudky a nenávistí.²⁷

1.3.2.2 Prostředí veřejnosti fyzicky přístupné s omezeními

Tato forma veřejného prostoru představuje oproti prvnímu typu podstatnou změnu pro osoby dopouštějící se nenávistných projevů, neboť se jedná o místa přístupná pouze určitému okruhu osob. Toto prostředí lze vymezit, jako soukromé prostory a jiné komerční objekty (restaurace, bary, kluby, ale i stadiony), v nichž platí určitá pravidla pro vstup. Pobyt v těchto objektech tak může být podmíněn zaplacením vstupného či klubovým členstvím. Chování osob v těchto prostorech je regulováno interními řády (na stadionech například zákaz vnášení alkoholu či nebezpečných předmětů). Na rozdíl od veřejnosti zcela přístupných míst se tyto objekty mohou, po zavírací době, stát útočištěm pro soukromé aktivity některých osob, při kterých mohou probíhat činnosti spjaté s předsudečnou nenávistí (například její verbální projevy).

1.4 Typologie pachatelů činů motivovaných nenávistí

Z hlediska činů motivovaných předsudečnou nenávistí lze konstatovat, že se jich dopouštějí především osoby, které si jimi kompenzují své vlastní neúspěchy nebo špatné sociální postavení. Ve většině případů se jedná o jedince, kteří nejsou příliš inteligenčně zdatní a mají problém se sebeuplatněním. Dalšími faktory, jež u lidí vyvolávají potřebu tyto činy páchat jsou poměrně běžné lidské vlastnosti, jako je strach, závist či mocichtivost. Nejedná se však o taxativní výčet faktorů vedoucích jednotlivce ke spáchání nenávistí a předsudky motivovaného skutku.²⁸

²⁷ ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Interetnické konflikty jako důsledek rasové nevraživosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. Studie (IKSP). ISBN 80-860-0894-0., str. 40-41

²⁸ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0., str. 242-243

Stejně jako u jiných kategorií trestných činů ani v případě těchto skutků neexistuje pouze jeden jediný typ pachatele, který se jich dopouští. Nejvhodnější rozlišení lze provést podle motivace pachatele, podle které lze vytvořit čtyři základní skupiny pachatelů, jimiž jsou:

- xenofobní pachatel,
- ekonomicky a sociálně motivovaný pachatel,
- kriminální pachatel, a
- politicky motivovaný pachatel.

První z nich představuje osoby, kterým ani tak nezáleží na národnosti či barvě pleti oběti, neboť se jedná o pachatele, ve kterém vzbuzuje nenávist jakákoliv odlišnost u ostatních lidí. Tento druh pachatele obvykle nebývá, a to i přes xenofobní názory, členem žádné extremistické skupiny. Tito pachatelé se většinou vyznačují nižším vzděláním a slabším ekonomickým zázemím.

Druhý typ pachatele je, oproti tomu prvnímu, motivován čistě konzumními důvody, přičemž se jedná o osoby se zhoršením sociálním postavením mající pocit, že je o příležitost pracovně se uplatnit a finančně zabezpečit okrádají cizinci. Ty podle těchto pachatelů jen zneužívají sociální systém státu, na kterém parazitují na úkor českých občanů. Tito pachatelé se ve většině případů dopouštějí situačního násilí, při kterém mohou být i pod vlivem návykových látek.

Kriminální pachatel znázorňuje v tomto rozdělení odlišný typ pachatele, neboť se jedná o osoby, jež se vyznačují zvýšenou agresivitou vůči svému okolí, které násilí považují za normální řešení všech neshod. Oběti si vybírají náhodně, přičemž se mohou dopustit násilí i na osobách patřících k menšinám. Jde spíše o patologické rváče toužící po jakémkoliv konfliktu, který jim umožní se realizovat a dokázat tak uspokojit jejich násilnické sklony.²⁹

²⁹ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0., str. 243-244

Poslední skupina pachatelů zachycuje čistě ideologicky motivované osoby, které se dopouštějí různých skutků pouze z osobního přesvědčení, dle něž tak činí pro dobro celé společnosti, čímž se snaží tyto skutky před ostatními ospravedlnit. Pro tyto pachatele jejich oběti představují jen článek v řetězci, který musí eliminovat, aby dosáhli cíle. Charakteristická je pro tyto osoby angažovanost v různých extrémistických uskupeních, přestože mezi těmito pachateli lze pozorovat i osoby jednající z tzv. „pseudopřesvědčení“, které svůj společensky motivovaný cíl pouze předstírají. Ty se totiž těchto činů dopouštějí pouze z osobních důvodů a čistě ve svůj prospěch.³⁰

Jiný pohled na pachatele nenávisť motivovaných skutků nabízí jejich členění do čtyř mírně odlišných kategorií, a to znovu podle jejich motivace, přičemž se v tomto případě jedná o:

- násilnou kategorii pachatelů,
- bránící kategorii pachatelů,
- odvetnou kategorii pachatelů, a
- kategorii pachatelů kvůli poslání.

První kategorie představuje pachatele, kteří se dopouštějí takto motivovaných činů především pro „zábavu“ a pocit dominance. Jedná se ve většině případů o skupiny mladistvých, pro které je hnací silou spíše možnost se vybit na nějakém cíli než předsudky. I druhá kategorie je spojena zejména s těmito skupinami, jejichž cílem je eliminovat každého, kdo narušuje „jejich“ prostor, přičemž také v těchto skutečích hraje stěžejní roli spíše agresivita nežli předsudky. Odvetná kategorie se od první a druhé odlišuje tím, že se již jedná o zcela zjevně předsudky motivované násilí, kterému předcházela útok osoby z menšinové skupiny na příslušníka majoritní skupiny. Vymezení poslední kategorie následně koresponduje s definicí politicky motivovaného pachatele, přičemž i v tomto případě se jedná o osoby, jež se snaží o likvidaci, pro ně, nežádoucích skupin.³¹

³⁰ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0., str. 244

³¹ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5., str. 286-287

2 Divácké násilí

Pro definici pojmu divácké násilí je nezbytné jej nejprve odlišit od pojmu fotbalové chuligánství, s nímž bývá někdy chybně zaměňován. Nejedná se totiž o identické pojmy, neboť každý z nich značí něco trochu jiného. Tyto substituce lze nejčastěji pozorovat v médiích, jež se s rozlišováním těchto pojmů příliš nezatěžují a vytváří tak u laické veřejnosti mylný náhled na celou problematiku.

Na začátek je však vhodné nejprve provést klasifikaci osob, jež vlastně fotbalová utkání navštěvují. Ty lze totiž systematicky rozdělit do pěti základních skupin, mezi nimiž lze pozorovat podstatnou diferencovanost.

Za první skupinu lze považovat fotbalové diváky, pro které je typický zájem o velké množství sportů, tedy nejen o fotbal, což jim umožňuje nahlížet na fotbalová utkání objektivním pohledem nezaujatých osob. Jedná se o lidi, kteří chodí na jednotlivá utkání dle jejich atraktivnosti, a nikoliv podle sympatie k některému z fotbalových klubů. U těchto osob dochází k nenávisným nebo násilným projevům jen zřídka, neboť primárním cílem, se kterým jdou na zápas, je se pobavit a shlédnout výkony sportovců. Avšak ani u těchto diváků nelze vyloučit jejich zapojení se do projevů diváckého násilí, a to za okolností, které souvisejí s tím, že se nechají strhnout k davové agresi pod vlivem ostatních nedisciplinovaných návštěvníků.³²

Druhou skupinou jsou fotbaloví fanoušci, kteří se již, na rozdíl od diváků, vyznačují subjektivním zaujetím, neboť jsou vázáni příslušností ke konkrétnímu fotbalovému klubu. To se projevuje i v jejich vnímání fotbalu, které je ovlivněno dělením na „my“ a „oni“ (fanoušci soupeře). Tito fanoušci sice ještě nepředstavují zjevné nebezpečí pro poklidný průběh utkání, ale taktéž oni se, stejně jako diváci, mohou připojit k nenávisným projevům či dokonce násilnému jednání namířenému proti jinému ze subjektů účastnících se utkání. I v tomto případě za tím lze ve většině případů shledávat to, že se nechají strhnout atmosférou a efektem davu.³³

³² SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství: historie, teorie a politizace fenoménu*. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý, 2008. ISBN 978-80-903556-3-7., str. 18

³³ SEKOT, Aleš. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8., str. 160

Třetí skupinu představují ultras, kteří znovu, oproti předchozím dvěma skupinám, znamenají jistý posun na stupnici, která dělí běžného diváka od chuligána. Osoby, které se označují jako ultras, se vyznačují především zájmem o prezentaci klubové choreografie (pyrotechnika, chorály, vlajky a transparenty). Bylo by chybou myslet si, že se jedná jen o zaujatější fanoušky, kteří se věnují navozování atmosféry na fotbalových stadionech. I když se tyto osoby třeba zrovna nepodílí na násilných projevech, tak je potřeba poukázat na to, že se často dopouštějí verbálních nebo grafických nenávistných projevů. Co se týče jejich pozice přímo na stadionu, tak lze za jejich místo považovat sektory, které jsou označovány jako „kotel“, v nichž se setkávají se čtvrtou skupinou, a to s chuligány. To může vést i k aktivaci jejich násilnických projevů, při kterých kooperují s chuligány.³⁴

Čtvrtou skupinou osob, kterou je možné při utkáních spatřit, jsou chuligáni (někdy nazývaní jako hooligans). Pro chuligány je typické, že se ve většině případů sice považují za fanoušky některého z týmů, nicméně účast na utkání pro ně má úplně jiný význam než pro ostatní fanoušky. Znamená pro ně pouze prostor, v němž se mohou naplno projevit jejich antipatie k jiným chuligánským skupinám. Jejich vztah k fotbalu je orientován spíše na zájmy vlastní skupiny, jimiž jsou zostuzení a při násilných střetů i přemožení nepřátelské skupiny chuligánů. V současné době se však tyto střety mezi chuligány přesouvají stále dále od stadionů do okrajových částí měst či zcela mimo ně. V nich mají totiž chuligáni větší klid na to, co považují za důležité, a to na střety s ostatními skupinami, což má leckdy za následek to, že se chuligáni některého z týmů na utkání vůbec nedostaví. S tím souvisí i čím dál tím častější zapojování se chuligánů do světa bojových sportů, který jim poskytuje prostor pro legální přípravu na všechny takovéto střety. V některých případech lze zaznamenat i spolupráci mezi příslušníky extremistických skupin a chuligány, což ještě více zvyšuje jejich motivaci k nenávisti a násilnostem vůči jiným skupinám či policii.³⁵

³⁴ SEKOT, Aleš. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8., str. 160

³⁵ HRINKO, Martin. *Bezpečnostní hrozby a veřejný pořádek*. V Praze: Vysoká škola CEVRO Institut, 2021. ISBN 978-8087125-34-2., str. 106-109

Obyčejní násilníci prezentují poslední skupinu, která se objevuje mezi návštěvníky fotbalových utkání. Jedná se o osoby, které nemají k fotbalu ani fotbalovému klubu skoro žádný vztah, i když na sobě mohou mít jeho symboly. Ty jim totiž slouží jen ke snadnější infiltraci mezi běžné diváky, fanoušky či chuligány, k nimž se snaží dostat nejvíce, neboť u nich očekávají vyšší pravděpodobnost konfliktu. A právě konflikty a jiné projevy násilí a nenávisti vůči jiným lidem jsou cílem, o který tyto osoby usilují. Jediným důvodem jejich přítomnosti na utkání je tak to, že pro ně znamená příležitost k tomu, aby naplno projevili svou agresi, ba dokonce k ní strhli i další diváky. Fotbalová utkání proto nejsou jedinými místy, na nichž lze tyto osoby potkat, mohou se totiž vyskytovat téměř kdekoliv. Jejich přítomnost lze očekávat na místech s vysokou koncentrací lidí, kde stoupá i pravděpodobnost fyzického konfliktu (například demonstrace, shromáždění, kulturní akce, ale též obyčejné hospodské šarvátky).³⁶

Tito lidé jsou často motivováni právě různými předsudky a stereotypy, i když se mezi nimi samozřejmě vyskytují i osoby, které jsou prostě jen asociálními rváči a násilníky. U nich se projevuje zvýšená agresivita, jež je součástí jejich osobnosti, a pro kterou představují nejrůznější krizové situace pouhou záminku k vyvolávání konfliktů a vytváření nenávistného prostředí vůči jiným osobám. Takováto agrese může mít vícero podob, i když v konečném výsledku ve většině případů přeroste ve fyzickou agresi, které typicky předcházejí verbální projevy nenávisti (například slovní napadání s využitím hanlivých výrazů).³⁷

Po počátečním rozdělení návštěvníků fotbalových utkání lze přistoupit k vymezení diváckého násilí vůči fotbalovému chuligánství, neboť se nejedná o zcela identické pojmy. Fotbalové chuligánství lze chápat jako násilí, které se, stejně jako divácké násilí, odehrává ve sportovním prostředí, ale s tím rozdílem, že je pácháno pouze osobami, které lze označit, podle jejich charakteristických znaků, za chuligány.

³⁶ SLEPIČKA, Pavel. *Divácká reflexe sportu*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1838-8., str. 117-118

³⁷ SEKOT, Aleš. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8., str. 141-142

A právě tento fakt znamená zásadní rozdíl mezi těmito pojmy, neboť diváckého násilí se v jeho základní podstatě může dopustit teoreticky kterýkoliv návštěvník utkání, zatímco fotbalové chuligánství je spjata výlučně se skupinami fotbalových chuligánů. Za další zásadní rozdíl lze považovat to, že k diváckému násilí dochází v prostorách fotbalových stadionů či jejich přilehlém okolí. Oproti tomu, jak již bylo uvedeno, projevy fotbalového chuligánství mohou probíhat i na kilometry daleko od stadionů. Jedná se o násilná střetnutí na předem dohodnutých místech, která bývají často označována jako tzv. „třetí poločasy“.

Samotné divácké násilí lze vymezit více způsoby, neboť existuje celá řada definic snažících se tento pojem blíže popsat. Pro základní pochopení lze využít tu, jíž používá Ministerstvo vnitra České republiky, a která jej charakterizuje jednoduše, jako fenomén narušující veřejný pořádek. Z tohoto úhlu pohledu jej lze vylíčit jako násilné či jiným způsobem nebezpečné jednání související s konáním sportovních utkání. Může k němu tak docházet jak na stadionech a v jejich okolí, tak i na všech místech, která jsou spojena s přepravou návštěvníků na utkání. Ministerstvo vnitra zmiňuje manifestační charakter tohoto násilí, jenž shledává v jednáních, která jsou spjata s chuligány. Je však nutné poznamenat, že projevy diváckého násilí nejsou výhradně spojené pouze s fotbalem. Mohou se teoreticky vyskytovat i při jakékoliv jiné sportovní události, při níž dojde k masové účasti diváků, a to hlavně při hokeji, ale lze zmínit také basketball, tenis či házenou.³⁸

Tato možnost vymezení diváckého násilí je veskrze správná, i když ne zcela. Její základní podstata, tedy to, že se jedná o násilí bezprostředně spojené s konáním sportovních utkání je naprosto výstižná. Ovšem nelze zcela souhlasit s formulací, která připisuje toto jednání jen fotbalovým chuligánům, neboť diváckého násilí se, jak již bylo napsáno, může dopustit teoreticky každý návštěvník utkání. Přestože u chuligánů a osob s násilnickými sklony se tyto projevy násilí dají očekávat spíše než u ostatních diváků. S tím souvisí i uvedená chybná záměna pojmů fotbalové chuligánství a divácké násilí, která je podrobněji vysvětlena výše.

³⁸ Kriminalita: Divácké násilí. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: MV ČR, c2021 [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

2.1 Etiologie diváckého násilí

Při vymezení příčin diváckého násilí je nutné podotknout, že jich ve spojení s touto problematikou existuje celá řada. V rámci nich se vyskytují jak faktory situační, tak faktory, které jsou dány chováním a psychologickými aspekty osobnosti každého člověka. Přičemž většina problémů v této oblasti je dána právě vlastnostmi jedince a jeho uvažováním.

Z pohledu problémového chování je u člověka potřeba přihlížet nejen k rysům jeho osobnosti, ale i k jeho chování a sociálnímu prostředí, ze kterého pochází. Zřejmě největší roli sehraává v tomto případě agresivita, která je sice vlastností osobnosti každé osoby, ale záleží na tom, jak s ní umí tento člověk pracovat, a tím pádem i ovládat své jednání ve společnosti. Vliv na jeho chování má i to, s kým na utkání přichází, zdali sám, s rodinou nebo se skupinou osob, k níž se otevřeně hlásí.

Při bližším pohledu lze na tyto skupiny pohlížet jako na prostředí poskytující jedinci emoce, jichž se mu například v rodině či v zaměstnání nedostává. Takovými pocity mohou být sounáležitost nebo ocenění práce odvedené pro skupinu. Ještě větší pocit určité jistoty a pochopení životních postojů, pak v těchto skupinách nacházejí mladiství. V rámci těchto skupin lze spatřit i hierarchické uspořádání, které jejím členům určuje zřetelně vymezené role. Tyto skupiny značí na stadionech zvýšené riziko konfliktu, neboť jsou to právě ony, které jsou ve většině případů spouštěčem násilí. To pro ně znamená jednoduchou možnost, jak před ostatními demonstrovat svou „sílu“.

Závažnějším problémem je efekt davu, v němž se projevuje primitivní hromadné chování, které u lidí odbourává zábrany a dodává jim pocit neohroženosti. Dojde-li k takovému momentu, tak to lze označit za velké riziko pro ostatní diváky, neboť chování osob, které se nechají strhnout davem, je absolutně nepředvídatelné. Dav totiž svádí člověka k jednání, jehož by se za běžných okolností nikdy nedopustil, což je dáno anonymitou, kterou mu dav poskytuje, ale také pocitem kolektivního myšlení.³⁹

³⁹ ZÁMEK, David. *Hromadné narušení veřejného pořádku z pohledu Policie ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-429-9., str. 96-97

Dojde-li u účastníků davu k navození těchto pocitů, existuje nebezpečí, že pokud potkají někoho s odlišným názorem, může dojít k rychle eskalaci násilí či dokonce až k fyzickému konfliktu. Spouštěčem násilí může být v těchto případech i pouhá banalita, přičemž následky takovéto nekontrolovatelné agrese mohou být leckdy zdrcující. Nelze totiž vyloučit, že při střetu s opačně naladěným davem či složkami policie nedojde u části osob k panice a snaze o útěk z daného místa. To může v konečném výsledku vést k nahromadění osob na jiném místě, které je ovšem není schopno pojmout a k situacím, které mohou skončit zraněním, ba dokonce až smrtí některých přítomných osob.⁴⁰

Situačních faktorů, které lze započítat mezi příčiny diváckého násilí existuje celá řada. Ve většině případů se jedná o faktory dynamické, jelikož u nich může dojít, v závislosti na vývoji dalších okolností, k rychlé změně. Situačním faktorem může být například frustrující situace nebo přítomnost jiných osob, které se dopouštějí agresivního chování. Hromadné chování ve spojení se zvýšenou agresivitou osob, jež jsou součástí davu, proto představují, na stadionech, zřejmě největší hrozbu.

Dalším faktorem, který taktéž výrazně ovlivňuje situaci v rámci diváckého násilí, je alkohol. Není žádným tajemstvím, že si spousta diváků na sportovních akcích ráda dopřává alkoholické nápoje všeho druhu, což samozřejmě samo o sobě až takový problém nepředstavuje. Ten nastává, pokud to někdo s konzumací alkoholu zcela zjevně přežene. Takový jedinec se chová úplně jinak než za normálních okolností, přičemž takovéto nepředvídatelné jednání je spojeno se ztrátou společenských zábran, která u lidí dokáže podnítit touhu k páchání, pro ně jindy nemyslitelných, skutků. Přesto je otázkou, zdali by pomohl zákaz prodeje alkoholu na sportovních akcích, neboť existuje i široká množina diváků, kteří na stadion již v podnapilém stavu přijdou, což by tomuto zákazu sebralo veškerou efektivitu.⁴¹

⁴⁰ ZÁMEK, David. *Hromadné narušení veřejného pořádku z pohledu Policie ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-429-9., str. 97-99

⁴¹ WANN, Daniel L. a Jeffrey D. JAMES. *Sport fans: The psychology and social impact of fandom*. 2. edition. New York: Routledge, 2019. ISBN 978-1-138-68316-7., str. 135-141

2.2 Vývoj diváckého násilí na území České republiky

Při detailnějším pohledu na stav scény diváckého násilí na území České republiky lze dojít k závěru, že se jedná o oblast procházející neustálým vývojem. S každou novou sezónou u ní totiž lze pozorovat určité dílčí, ale někdy též celkem podstatné, změny. Její schopnost rychle zareagovat na společenské změny se prokázala při epidemii onemocnění COVID-19 v roce 2020. Vývoj diváckého násilí rozdělil autor do šesti podkapitol popisujících stav této scény v určitých etapách jejího vývoje.

2.2.1 Situace před rokem 1989

První zmínky o projevech, které lze pokládat za divácké násilí, jsou spojené již se samotnými počátky sportu na českém území. Lze však poznamenat, že se jednalo o zcela spontánní a nahodilé jevy, které nelze spojit se skupinami organizovaných jedinců, jako je tomu dnes. Stejně tak informovanost veřejnosti o těchto projevech byla v období před rokem 1989 pouze minimální.

První závažnější projevy diváckého násilí a fotbalového chuligánství lze v tehdejší Československé socialistické republice zaznamenat až během osmdesátých let minulého století. V tomto období lze násilné projevy přisuzovat zejména mládeži (obzvláště té z dělnických profesí), jež byla v té době již imunní vůči propagandě, kterou se jí snažil formovat komunistický režim. Ovšem ani tento režim si nechtěl připustit, že by mládež, která už vyrostla ve zcela socialistickém prostředí, mohla být schopna takového jednání, a proto o něm skoro vůbec neinformoval. Zlomový moment nastal až s událostí z roku 1985, při níž příznivci ČKD Sparta Praha na své cestě k utkání do Banské Bystrice zdemolovali vlakovou soupravu, kterou na Slovensko cestovali. Tento incident se stal námětem pro film „Proč?“, který měl sloužit jako odstrašující příklad. Jenže tomu bylo přesně naopak, neboť tento film chuligánství u mládeže pouze ještě více zpopularizoval. To vedlo i ke zvyšujícímu se počtu osob, které se dopouštěly nejrůznějších projevů narušujících tehdejší představu o podpoře sportu.⁴²

⁴² MAREŠ, Miroslav, Marek SUCHÁNEK a Josef SMOLÍK. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903-3330-3., str. 130-131

2.2.2 Situace v 90. letech 20. století

Další vývoj situace v oblasti diváckého násilí výrazně uspíšila Sametová revoluce a následný pád komunistického režimu. Ten totiž vůči všem projevům, které byly, podle něj, v nesouladu s tehdejší socialistickou morálkou, postupoval represivně, ve snaze je eliminovat. Jeho pád tak přinesl do prostředí diváckého násilí svobodu, neboť stát již neměl ambice kontrolovat všechny sféry života jeho občanů.

V devadesátých letech minulého století proto došlo k masivnímu rozmachu tohoto jevu, který byl již spjat s organizovanými skupinami, jichž na českém území vzniklo spousta. Uvolnění společenských poměrů a nově nabytá svoboda poskytla těmto uskupením zvýšení sebevědomí a usnadnila jim nábor dalších členů. Nový režim a změna struktury bezpečnostních složek spojená s jejich počáteční bezradností v potlačování násilných projevů zapříčinila, že se mezi chuligány začali infiltrovat příznivci různých extremistických hnutí. To s sebou přineslo nejen zvýšení četnosti násilných střetů mezi těmito skupinami, ale také větší svolnost chuligánů k tomu, aby v rámci svých projevů využívali prvky nenávisti (obzvláště rasismu, xenofobie a antisemitismu).

Projevy diváckého násilí lze v tomto období přisuzovat především chuligánům, tím však autor nevyklučuje z jejich páchání diváky a fanoušky, i oni se jich dopouštěli, ale oproti chuligánům v menším počtu případů. Toto období lze proto označit nejen za stěžejní pro evoluci fotbalového chuligánství, ale rovněž za etapu jeho největší „slávy“. Při fotbalových klubech z první, ale i druhé ligy se vytvořilo několik desítek chuligánských skupin (s různými názvy, jako například komando, gang, divize či brigáda). Tyto skupiny v rámci jejich činnosti vydávaly tzv. fanziny, tedy časopisy zabývající se děním na chuligánské scéně a její propagací. Pro toto desetiletí je typické, že k agresivnímu chování a násilným střetům docházelo nejvíce přímo na fotbalových stadionech, na kterých se tak, kvůli tomu citelně snížila bezpečnost ostatních návštěvníků.⁴³

⁴³ MAREŠ, Miroslav, Marek SUCHÁNEK a Josef SMOLÍK. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903-3330-3., str. 132-134

2.2.3 Situace na začátku 21. století

Na počátku jedenadvacátého století se stav oblasti diváckého násilí a fotbalového chuligánství, oproti devadesátým rokům minulého století, moc nezměnil. I nadále existovala řada chuligánských skupin, které určovaly chod této scény. Přesto bylo možné zaznamenat postupný útlum chuligánství, který byl způsoben zlepšením bezpečnostní situace na fotbalových stadionech a přijetím přísnějších opatření vůči projevům diváckého násilí, která vycházela ze spolupráce státních orgánů, bezpečnostních složek, fotbalového svazu a klubů. Působením celé této ofenzivy došlo na chuligánské scéně ke změnám, přičemž nejvýraznější z nich byl přesun násilných střetů z prostor fotbalových stadionů na jiná místa. Tím z nich sice násilí nezmizelo, neboť se na nich stále objevovalo, ale již s menším počtem agresivních útoků.

Přesun násilných střetů ze stadionů na jiná místa znamenal pro chuligány menší riziko odhalení (jednalo se například o parky, nádraží či veřejná prostranství). Tato místa předem domlouvali jednotliví „šéfové“ chuligánských skupin, přičemž došlo k určení počtů zúčastněných, povolených zbraní a dalších pravidel. Ke komunikaci sloužily v této době hlavně mobilní telefony, a přestože neměly tyto střety většinou dlouhého trvání (odhalila je policie), tak docházelo k vážným újmám na zdraví.

V tomto časovém období je možné poukázat hned na několik závažných událostí spjatých s fotbalovými chuligány, přičemž jejich závažnost a způsobené následky měly různou intenzitu. Nejaktivnější byli v této éře chuligáni při klubech AC Sparta Praha, FC Baník Ostrava, CU Bohemians Praha a FC Zbrojovka Brno. I nadále pokračoval u chuligánů trend zapojování extremistických postojů do jejich projevů, lze však konstatovat, že již v menší míře než v minulé dekádě. Propojování skupin chuligánů se skupinami různých extremistů, a tím pádem i politizace fotbalového chuligánství, začalo totiž narážet na stále větší opadávání zájmu o tuto spolupráci, a to na obou stranách. Každá z nich si totiž svojí budoucí propagaci a prezentaci představovala odlišně.⁴⁴

⁴⁴ MAREŠ, Miroslav, Marek SUCHÁNEK a Josef SMOLÍK. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903-3330-3., str. 138-146

2.2.4 Situace před protiepidemickými opatřeními onemocnění COVID-19

Pro lepší pochopení další podkapitoly, která pojednává o situaci během epidemie onemocnění COVID-19, je nejprve důležité vymezit stav diváckého násilí v době, která této epidemii předcházela. Jedná se o dobu přibližně od roku 2010 do roku 2020, která se vyznačovala dalšími změnami na chuligánské scéně souvisejícími s dynamickým vývojem virtuálního světa a sociálních sítí. Z hlediska rozvoje v této době pokračoval trend přesunu násilných střetů chuligánů vzdáleněji od stadionů, přičemž šlo o místa ještě více oddálená i od míst konání utkání. Hlavním důvodem k opětovnému vzdálení se stadionům bylo další zlepšení bezpečnostních opatření od všech zainteresovaných stran. To neznamenal, že by tyto střety ze stadionů úplně vymizely, pouze se snížila jejich četnost, což se ale projevilo na zvýšené závažnosti těchto incidentů.

Jako příklady těchto událostí lze uvést dva incidenty z roku 2014, přičemž v obou z nich figurují chuligáni pražské Sparty. První z nich se stal v ligovém utkání mezi Spartou Praha a Baníkem Ostrava, ve kterém od sebe sektory obou táborů dělil pouze jediný volný nárazníkový sektor. To se později ukázalo jako chyba, neboť po sobě obě strany začaly házet vytrhané sedačky a pyrotechniku, načež chuligáni Baníku vylomili plot dělicí od sebe oba sektory, přičemž musela zasáhnout policie, jež celou situaci dostala po několika desítkách minut pod kontrolu.⁴⁵

Druhý incident se odehrál v mezinárodním zápase mezi Spartou a slovenským Slovanem Bratislava, přičemž průběh situace byl totožný, jen s tím rozdílem, že došlo i na fyzické střety obou táborů. Celá situace vyvolala obrovský ohlas, neboť se jednalo o utkání evropských pohárů, což se projevilo na přijetí přísnějších bezpečnostních opatření pro odvetné utkání konané v Praze, které tak proběhlo v poklidu.⁴⁶

⁴⁵ Válka v hledišti. Fotbal musel počkat, policie zadržela třicet chuligánů. *IDnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, c1999-2022 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/fotbal/prvni-liga/ostrava-sparta-radeni-chuligani.A140322_180144_fotbal_min

⁴⁶ PEKLO na Slovanu! Kvůli řádění fans Sparta málem nedohrála. *ISport.cz* [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, c2001-2022 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://isport.blesk.cz/clanek/fotbal-evropske-pohary-evropska-liga/217883/peklo-na-slovanu-kvuli-radeni-fans-sparta-malem-nedohrala.html>

2.2.5 Situace během protiepidemických opatření onemocnění COVID-19

Ke zlomu došlo v roce 2020, který poznamenal nejen sport, ale i všechny ostatní sféry společenského života. Příchod epidemie onemocnění COVID-19 měl citelný vliv i na scénu diváckého násilí a fotbalového chuligánství, která musela reagovat a přizpůsobit nastalé situaci své aktivity. To mělo za následek přesun těchto aktivit do virtuálního prostředí, jehož význam v této době mnohonásobně vzrostl.

Z pohledu chuligánů nešlo o žádnou převratnou novinku, neboť virtuální prostředí využívají již léta, ale dříve v něm spíše zveřejňovali výsledky svých střetů s jinými skupinami nebo propagovali své „úspěchy“, zatímco nyní na ně museli přesunout prakticky veškerou svou činnost. Hlavním důvodem byl zákaz vstupu diváků nejen na sportovní, ale i jiné společenské a kulturní akce, při němž tato scéna prokázala svou operativnost a rychle dokázala zareagovat na nastalou situaci. Tento přesun jí též přinesl nové možnosti v procesu nábory dalších sympatizantů a členů. Kromě toho tyto skupiny reagovaly na aktuální situaci a opatření ze strany Vlády ČR, při nichž se chuligáni názorově ztotožnili s aktivitami tzv. hnutí Antivax⁴⁷. S tím souvisí i jejich aktivní zapojení se do psaní nenávistných komentářů na sociálních sítích a sdílení dezinformací o epidemii prostřednictvím různých komunikačních on-line kanálů. Je vhodné poznamenat, že na této činnosti se nepodíleli pouze chuligáni, ale i jiní fanoušci nesouhlasící s vládními protiepidemickými opatřeními.

Mimo činnosti ve virtuálním prostředí se chuligánské skupiny aktivně zapojily i do velké demonstrace, která se konala v rámci protestů vůči vládním opatřením proti šíření onemocnění COVID-19. Tato demonstrace se uskutečnila 18. října 2020 na Staroměstském náměstí v Praze, a přestože nebyla přímo organizována žádnou z chuligánských skupin, tak většina z nich do jejího průběhu zasáhla. Chuligánům, kteří byli frustrováni nedostatkem reálného fyzického násilí, se podařilo, vmísit se mezi ostatní protestující, čímž si vytvořili prostor k pozdějším násilným projevům, z nichž vyplynuly problémy po ukončení demonstrace. Po jejím skončení chuligáni používali zakázanou pyrotechniku, a také vyvolávali potyčky s Policií ČR.

⁴⁷ Označení pro celosvětové hnutí lidí vyznačující se popíráním existence onemocnění COVID-19, odmítáním očkování proti němu a organizováním protestů proti opatřením k jeho potlačení.

Výsledkem této provokace bylo napadení policistů, kteří hlídali jeden z možných východů z náměstí. Při tomto incidentu se naplno projevíly charakteristické prvky fotbalového chuligánství, jimiž bylo: házení nejrůznějších předmětů po policistech, používání zakázané pyrotechniky a fyzické napadání policistů. Celou situaci se policistům podařilo vyřešit až za použití donucovacích prostředků včetně vodního stříkače, přičemž při celém zásahu bylo zadrženo několik desítek osob.⁴⁸

Podle pozdějšího vyjádření policie bylo během celého zásahu zadrženo 144 osob, přičemž proti čtrnácti z nich byly zahájeny úkony trestního řízení pro podezření z trestných činů násilí proti úřední osobě a výtržnictví. Za přitěžující okolnost pro chuligány lze považovat to, že se těchto skutků dopustili v době, v níž byl vyhlášen nouzový stav. Během celé demonstrace a následného zásahu bylo zraněno také pětadvacet policistů.⁴⁹

2.2.6 Situace po zrušení protiepidemických opatření onemocnění COVID-19

Ke změně situace došlo počátkem roku 2022, v němž se prostřednictvím mnoha protiepidemických opatření podařilo dostat onemocnění COVID-19 pod kontrolu, čímž započal jeho postupný ústup. To se projevilo i na stadionech, na něž se opět mohli vrátit návštěvníci, a to v plných počtech. V kontextu následujícího vývoje lze konstatovat, že se situace v oblasti diváckého násilí vrátila do původní podoby, jíž měla tato scéna před epidemií. Návrat chuligánů zpět na tribuny se nesl v duchu euforie ze znovunabyté možnosti prezentovat se v reálném prostředí. Za ukázkou návratu nejen na stadiony, ale i k dřívějšímu způsobu projevů diváckého násilí, lze označit první pražské derby mezi Slavíí a Spartou po uvolnění opatření, ve kterém došlo k použití nedovolené pyrotechniky, zapalování sedaček v sektoru příznivců Sparty a k napadení členů pořadatelské služby.⁵⁰

⁴⁸ Protest odpíračů roušek se změnil v bitvu hooligans s policií. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, c1999-2021 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/hamacek-demonstrace-je-nyni-hrozna-nezodpovednost/r~a7d2852a113211eb95caac1f6b220ee8/>

⁴⁹ Policie vyšetřuje 14 útočníků ze Staroměstského náměstí, zadržela 144 lidí. *Seznam Zprávy* [online]. Praha: Seznam.cz, c1996-2022 [cit. 2022-10-06]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/policie-zacala-vysetrovat-14-utocniku-ze-staromaku-zadrzela-144-lidi-125016>

⁵⁰ Konečně zase vyprodaný stadion!!! 302. derby pražských S přineslo choreografie a spoustu pyrotechniky!. *Supporters.cz: o fanoušcích, pro fanoušky* [online]. Praha: supporters.cz, 2011 [cit. 2022-10-06]. Dostupné z: <https://www.supporters.cz/clanek/302-derby-prazskych-s/9919.html>

O návratu této scény do původního stavu svědčí i další události, jež se po uvolnění protiepidemických opatření odehrály. Jedná se například o incident z utkání mezi Bohemians Praha 1905 a FC Baník Ostrava hraného 26. února 2022, při němž došlo k použití pyrotechniky v sektoru ostravských příznivců, na což zareagovala pořadatelská služba a dohlížející příslušníci Hasičského záchranného sboru. Ti se snažili situaci vyřešit a uhasit oheň vzniklý z pyrotechniky, přičemž výsledkem bylo jejich napadení ze strany chuligánů Baníku, a tak museli situaci vyřešit až přivolání policisté. Tento incident řešila disciplinární komise Ligové fotbalové asociace, která uložila klubu FC Baník Ostrava peněžité trest ve výši 50 000 Kč.⁵¹

Projevem fotbalového chuligánství, k němuž došlo 27. srpna 2022, bylo napadení a vzájemný střet mezi příznivci Bohemians Praha 1905 a AC Sparta Praha. To se odehrálo před utkáním jejich mužstev, přičemž příznivci Bohemians během cesty na pražskou Letnou narazili na restauraci, v níž se nacházeli příznivci Sparty. Toto setkání nejdříve vedlo k verbálním potyčkám, které ale později přerostly ve fyzický konflikt, po němž zůstaly znatelné škody na majetku restaurace.⁵²

Z hlediska dění v posledních kolech nejvyšší fotbalové ligy lze konstatovat, že se jedná o setrvalý stav této scény, jenž dokládá dění v utkání hraném mezi SK Slavia Praha a FC Viktoria Plzeň. To bylo narušeno výtržnostmi příznivců z obou táborů, přičemž šlo především o zásluhu chuligánů Slavie, kteří používali pyrotechniku, vytrhávali sedačky, založili požár a pokusili se o zapálení celého sektoru, házeli kelímky s močí na příznivce Plzně a napadli příslušníka Hasičského záchranného sboru. Za tyto prohřešky potrestala disciplinární komise klub SK Slavia Praha peněžitém trestem 250 000 Kč a domácí klub za nezvládnutí pořadatelské služby a mírnější výtržnosti jeho příznivců pokutou 110 000 Kč.⁵³

⁵¹ Rozhodnutí disciplinární komise LFA. *Fotbal.cz* [online]. Praha: eSports.cz, c2022 [cit. 2022-10-06]. Dostupné z: <file:///C:/Users/Patrik/Downloads/191-2-rozhodnuti-fc-banik-ostrava-a.s.-.pdf>

⁵² Drsná bitka hooligans Sparty a Bohemky: Demolovali restauraci. Léčaly stoly i püllitry. *CNN Prima News* [online]. Praha: FTV Prima spol., c2022 [cit. 2022-10-06]. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/drsna-bitka-hooligans-sparty-a-bohemky-demolovali-restauraci-letaly-stoly-i-pullitry-184755>

⁵³ Velké pokuty za fanoušky: Slavia za Plzeň 250 tisíc, pyká i Viktoria a Sparta. *Isport.cz* [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, 2001 [cit. 2022-10-07]. Dostupné z: <https://isport.blesk.cz/clanek/fotbal-1-liga-rocnik-2022-23/421026/velke-pokuty-za-fanousky-slavia-za-plzen-250-tisic-pyka-i-viktoria-a-sparta.html>

2.3 Projevy diváckého násilí

Formy, v nichž se lze s projevy diváckého násilí setkat, jsou do jisté míry shodné s těmi, které se vyskytují i u předsudečné nenávisti. Proto lze i tyto projevy rozdělit systematicky na verbální, grafické a fyzické.

2.3.1 Verbální projevy

U návštěvníků fotbalu lze zmínit hned několik forem, v nichž se ve spojení s nimi tyto projevy vyskytují. Jedná se například o skandování nejrůznějších hanlivých hesel a pokřiků na adresu hráčů obou týmů, rozhodčích, diváků soupeře, členů pořadatelské služby či policistů. Závažnost těchto projevů a jejich následky mohou být vzhledem k použitým výrazům různé. Leckdy se totiž může jednat i o projevy, které mají rasistický podtext (například bučení či vydávání opičích skřeků na hráče tmavé barvy pleti). Ve většině případů však lze zaznamenat spíše projevy, které obsahují vulgarismy a nejrůznější výhrůžky namířené vůči zmíněným účastníkům utkání. Za verbální projev násilí se dají pokládat i gesta, která mají obecně známý charakter (například zdvižený prostředníček, zaťatá pěst, symbolizace podříznutí hrdla či velmi zavrženíhodné hajlování).⁵⁴

Z pohledu závažnosti sice představují verbální nenávistné projevy menší riziko než projevy fyzické, ale to neznamená, že byly zcela neškodné. Jejich prvořadým cílem je sice navození „vhodné“ atmosféry, což ale může vést k pozdější eskalaci situace, při které dojde k využití brachiálního násilí. Z prostředí české chuligánské scény lze v současné době poukázat na pokřiky, jež už spousta lidí ani nepovažuje za nějakým způsobem závadové, neboť jsou v prostředí fotbalu, za dobu jejich existence, již zprofanované. Z těchto sloganů lze zmínit například pokřiky: „jude Slavia“, „smrt Spartě“, „bij a bij klokana do hlavy“, „Brno buzerantů plno“, „pražské kurvy“ nebo „Limberský, ty si hovado“. Tyto projevy sice nepředstavují pro ty, jímž jsou adresovány přímé ohrožení, lze je ovšem považovat za dehonestující, neboť směřují vůči určitým klubům a jejich příznivcům či konkrétním jednotlivcům. Těmto osobám mohou následně takovéto nevhodné pokřiky psychicky ublížit.

⁵⁴ WANN, Daniel L. a Jeffrey D. JAMES. *Sport fans: The psychology and social impact of fandom*. 2. edition. New York: Routledge, 2019. ISBN 978-1-138-68316-7., str. 129-130

2.3.2 Grafické projevy

Další formou projevů, které je možné u návštěvníků utkání pozorovat jsou grafické projevy. Tyto nenávisné projevy lze považovat za časté, neboť znázorňují účinný a jednoduchý způsob, jak propagovat své názory a možnost, jak celkem efektivně oslovit širší spektrum adresátů. V prostředí fotbalu se s nimi lze nejčastěji setkat u chuligánů, pro něž neznamení pouze zmíněnou možnost sebe prezentace, ale i určitou formu ohraničení si teritoria. Z těchto projevů lze u chuligánů vyzdvihnout transparenty, jež vyvěšují při utkáních. Ty v některých případech obsahují nápisy nebo symboly vypovídající nejen o jejich předsudečné nenávisti, ale i o jejich zneužívání symboliky příznačné pro extremistické skupiny.

Další u chuligánů rozšířenou formu grafického projevu znázorňují nálepky, které vylepují nejen na stadionech, ale i mimo ně. Za nejčastější místa jejich výskytu lze mimo stadiony označit dopravní značení, lampy pouličního osvětlení, zastávky a prostředky městské hromadné dopravy a zdi domů nebo restauračních zařízení v okolí stadionů. Při detailnějším pohledu na tyto nálepky u nich lze vnímat určité soupeření s jinými skupinami, které probíhá formou jejich přelepování. Ve spoustě případů je tak výsledkem nepřehledný shluk nálepek, v němž lze spatřit nálepky vícero chuligánských skupin.

Za další formu grafických projevů lze označit graffiti, u nichž došlo ke zneužití jejich původního účelu chuligány, a to k jejich propagaci. Jedná se vlastně o kombinaci nálepky a plakátu, která je vytvořena sprejem. Tato forma poskytuje chuligánům téměř neomezený prostor pro jejich propagaci, neboť míst, na nichž mohou takto tvořit, existuje spousta. Tyto projevy je tak možné pozorovat kdekoliv ve veřejném prostoru, například na fasádách domů, pilířích mostů, zdích průmyslových areálů, protihlukových stěnách, billboardech, zastávkách a dopravních prostředcích nebo v tunelech.⁵⁵

⁵⁵ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: sociologické, psychologické a pedagogické aspekty*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017. ISBN 978-80-7509-498-8., str. 149

2.3.3 Fyzické projevy

Za zřejmě nejnásilnější formu diváckého násilí lze považovat projevy fyzické, které jsou spojeny s násilnými střety, přičemž nelze jednoznačně říci, že by se těchto střetů dopouštěli jen fotbaloví chuligáni. Jedná se totiž o druh projevu, jenž může, stejně jako každý jiný projev, spáchat teoreticky kterýkoliv zúčastněný divák. Není k tomu totiž potřeba žádných speciálních prostředků či vlastností, stačí jen využít situace nebo se nechat strhnout atmosférou.

Z hlediska závažnosti a využitých prostředků lze samozřejmě poznamenat, že za nejvíce násilné jsou považovány střety mezi chuligány, ovšem k těm v prostorách stadionů v současné době dochází pouze zřídka. Tyto násilné projevy se, jak již bylo uvedeno u vymezení fotbalového chuligánství, přesouvají stále vzdáleněji od fotbalových stadionů. To je sice pro zvýšení bezpečnosti na stadionech přínosné, ale nelze zapomínat na to, že nedošlo k vyřešení tohoto problému, ale jen k jeho přesunutí na jiná místa, na nichž ve spojení s těžším odhalováním může znamenat ještě závažnější ohrožení (například zranění nezúčastněných osob).⁵⁶

Další frekventovanou formou projevů fyzického rázu jsou obyčejný vandalismus, a výtržnictví. Přestože se tyto projevy mohou zdát, oproti předchozím násilným střetům jako banální, tak tomu tak rozhodně není. Pochopitelně násilné střety jsou větším rizikem, ale ani tyto projevy nelze podceňovat. Jedná se o útoky na veřejný, ale i soukromý majetek, k nimž může při konání fotbalového utkání dojít snadno, neboť možných terčů, proti kterým lze útočit, je v této souvislosti mnoho.⁵⁷

Stejně, jako u předchozích projevů, je třeba rozlišovat mezi jednáním, kterého se dopouští chuligáni a jednáním, jehož se může dopustit kterýkoliv divák. Ve spojení s chuligány lze nejvíce spatřit úmyslné poškození dopravních prostředků, jimiž se přepravují na utkání, ničení vybavení stadionů, házení nejrůznějších předmětů na hrací plochu nebo dokonce vniknutí jedné či více osob na hrací plochu.

⁵⁶ SMOLÍK, Josef. *Subkultura mládeže: sociologické, psychologické a pedagogické aspekty*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017. ISBN 978-80-7509-498-8., str. 148

⁵⁷ WANN, Daniel L. a Jeffrey D. JAMES. *Sport fans: The psychology and social impact of fandom*. 2. edition. New York: Routledge, 2019. ISBN 978-1-138-68316-7., str. 133

2.4 Prostředky využívané k projevům diváckého násilí

Po vymezení projevů diváckého násilí lze nyní systematicky přistoupit k nastínění prostředků, které jsou k nim využívány. Jedná se o předměty, které mohou sloužit jako zbraně, zástupné předměty zbraní nebo prostředky sloužící ke komunikaci a propagaci chuligánů, neboť jsou to právě oni, kteří se těchto projevů dopouštějí nejčastěji. Pro celkový ráz této práce bude postačující jejich rozdělení na chladné, chemické a výbušné a komunikační a propagační.

2.4.1 Chladné prostředky

Předmětů, které chuligáni využívají jako prostředky při násilných střetech, existuje celá řada, lze však konstatovat, že se ve většině případů jedná o běžně dostupné chladné zbraně. V tomto kontextu je tak možné hovořit o různých nožích, boxerech či obušcích (i teleskopických). Zástupně lze ovšem využít i jakékoliv jiné předměty, které mohou jako zbraně posloužit. Jedná se o spektrum různorodých předmětů, jimiž jsou například kusy dřeva, kovové tyče, láhve a jiné skleněné věci, dlažební kostky, vytržené sedačky či odpadkové koše. Všechny tyto prostředky disponují potenciálem způsobit možné oběti lehká, ale leckdy i vážná zranění.⁵⁸

Využít všechny tyto předměty je ale možné pouze mimo fotbalové stadiony, neboť jejich vnášení do těchto prostor je striktně zakázáno návštěvními řády. Ty se tak snaží chránit nejen návštěvníky stadionů, ale i ostatní účastníky fotbalových utkání před jakýmkoliv nebezpečím plynoucím z použití těchto zbraní. Návštěvní řády tak zakazují vnášení zbraní jakéhokoliv druhu, a též zmíněných zástupných předmětů (například i deštníků s ostrými hroty). Rovněž není povolen vstup se skleněnými či obdobnými lahvemi ani s jinými předměty z neobvykle tvrdého nebo tříštivého materiálu.⁵⁹

⁵⁸ SLEPIČKA, Pavel. *Divácká reflexe sportu*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1838-8., str. 71

⁵⁹ Vzorový návštěvní řád stadionu – FAČR. *Fotbal.cz* [online]. Praha: eSports.cz, c2022 [cit. 2022-10-27]. Dostupné z: <https://facr.fotbal.cz/document/download/60062>

2.4.2 Chemické a výbušné prostředky

Z těchto prostředků je k aktivitám spojeným s diváckým násilím využívána hlavně nedovolená pyrotechnika (dělobuchy, světlice, dýmovnice a obdobné výbušné či třaskavé výrobky). Jedná se tak opět o běžně dostupné předměty, jež lze zakoupit poměrně snadno ve virtuálním prostředí, neboť existují i webové stránky, které se na prodej takovéto pyrotechniky přímo specializují.⁶⁰

Použití pyrotechniky na fotbalových stadionech je, stejně jako předchozí kategorie, zakázáno návštěvními řády, a to ze stejných bezpečnostních důvodů. Tento zákaz je ovšem porušován téměř v každém utkání, neboť již při úvodních choreografiích lze jako doprovodný efekt pozorovat využití světlic a dýmovnic. Pyrotechniku je tak možné nejčastěji spatřit v rukou ultras či chuligánů, kteří jí už ani nevnímají jako něco nebezpečného, což v některých případech končí i jejich vlastním zraněním, ba dokonce ještě hůře zraněním další osoby. Jako příklad takového zranění lze uvést incident z utkání hraného mezi pražskou Spartou a Viktorií Plzeň v roce 2019, v němž příznivec Plzně hodil ze svého sektoru dělobuch přes bezpečnostní plot až do sektoru, ve kterém se nacházeli fanoušci Sparty (běžní diváci a rodiče s dětmi). Tento dělobuch následně explodoval v hloučku diváků, přičemž došlo ke zranění jedné z přítomných návštěvnic.⁶¹

2.4.3 Komunikační a propagační prostředky

Mimo předchozích dvou kategorií lze poukázat ještě na prostředky, které slouží ke komunikaci mezi chuligány (mobilní telefony, počítače, notebooky), a také k jejich propagaci (nálepky, webové stránky, sociální sítě apod.). Všechny tyto prostředky nelze opomenout, neboť v současné době (a v době protiepidemických opatření obzvláště) představují důležitý nástroj ke každodenní komunikaci nejen se svou skupinou, ale i navenek s jinými skupinami a širokou veřejností.

⁶⁰ například webová stránka www.ultraspiro.com, která se zaměřuje přímo na prodej pyrotechniky určené pro fotbalové ultras a chuligány

⁶¹ Za zranění pyrotechnikou na Letné hrozí divákovi 10 let vězení. *IDnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, c1999-2022 [cit. 2022-10-28]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/fotbal/prvni-liga/pyrotechnika-fotbal-sparta-plzen-tezke-ublizeni-na-zdravi.A190310_143833_fotbal_tof

2.5 Kriminalita spjatá s diváckým násilím

Bližší vymezení kriminality spjaté s diváckým násilím je poměrně problematickým úkolem, neboť se jedná o část kriminality, do které se ve vyšší míře projevuje latence. Ta souvisí nejen s tím, že řada skutků spojených s diváckým násilím není policejními orgány vůbec zaznamenána, ale především s tím, že se v některých případech nepodaří prokázat souvislost s určitou sportovní akcí. Pachatelé se totiž snaží tuto spojitost zastírat, k čemuž jim v části případů nahrává i liknavost orgánů zabývajících se tímto skutkem. Všechny tyto faktory tak následně vedou k velice zkreslenému pohledu na celkovou statistiku trestných činů spojených s diváckým násilím. Ty tak v konečném výsledku vykazují pouze jednotky skutků spáchaných ve sledovaném období (kalendářním roce). Z pohledu přestupků lze poukázat na stejnou situaci v této oblasti, pouze s tím rozdílem, že jich je evidováno více než trestných činů. Tato skutečnost je dána tím, že spousta skutků nedosahuje takové míry společenské škodlivosti či jiných skutkových znaků, a proto se nemůže jednat o trestné činy.

Skutečný rozsah protiprávní činnosti spojené s diváckým násilím je tak možné jen odhadovat, a to z výše popsaných důvodů. Jako příklad lze uvést jeden z trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných, a to konkrétně trestný čin výtržnictví podle § 358 trestního zákoníku⁶². Z policejních statistik vykázaných za rok 2022 lze zjistit, že na celém území České republiky bylo v tomto období spácháno celkem 23 takovýchto trestných činů spojených se sportovní akcí při celkové objasněnosti 70 %.⁶³ To asi nejlépe dokládá, že evidence těchto skutků pokulhává, neboť jejich reálný počet bude nepochybně vyšší. Tento trestný čin ve spojení se sportovní akcí lze totiž z hlediska kadence považovat za nejfrekventovanější, přičemž na druhém místě jsou trestné činy spojené s násilím proti úřední osobě obsažené v trestním zákoníku pod paragrafy 323 až 326.⁶⁴

⁶² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁶³ Statistické přehledy kriminality za rok 2022. Policie ČR [online]. Praha: Policie ČR, c2023 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>

⁶⁴ COUFALOVÁ, Bronislava, Jan PINKAVA a Veronika POCHYLÁ. Trestněprávní odpovědnost ve sportu. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-8087576-88-5., str. 119-121

Pro dotvoření celkového kontextu o kriminalitě je vhodné ještě zmínit i souhrnnou statistiku, jíž si o kriminalitě spjaté s diváckým násilím vede Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky (ÚSKPV PP). Statistické údaje tohoto útvaru vychází z pravidelných měsíčních hlášení pracovníků Služby kriminální policie a vyšetřování (SKPV) jednotlivých krajských ředitelství Policie ČR, kteří zasílají hlášení o bezpečnostních opatřeních provedených za uplynulý měsíc v místě jejich územní působnosti.

Z těchto statistických údajů vyplývá, že na území celé České republiky bylo za rok 2022 provedeno v rámci sportovních akcí a v souvislosti s nimi ze strany Policie ČR dohromady 1018 bezpečnostních opatření. Při těchto opatřeních bylo celkově nasazeno 37 034 policistů, předvedeno 110 osob, zahájeno trestní stíhání ve 33 případech a ve 410 případech vedeno přestupkové řízení nebo uložena bloková pokuta. Materiál obsahující tyto statistické údaje poukazuje též na vysokou četnost používání pyrotechniky, a to jak uvnitř sportovních areálů, tak mimo ně. Z pohledu vývoje nápadu protiprávního jednání při sportovních akcích za roky 2012 až 2022 lze konstatovat, že se po dvou letech (2020 a 2021) poklesu, spojeného s epidemií onemocnění Covid-19, vrací nápad skutků, spjatých s touto oblastí, do původních čísel.⁶⁵

2.6 Typologie pachatele diváckého násilí

V rámci stanovení charakteristických rysů osobnosti pachatele protiprávních činů spjatých s diváckým násilím existuje stejný problém jako u předchozí podkapitoly, neboť nedochází k evidenci a bližšímu upřesnění těchto osob. Nelze tedy přesně definovat, které osoby se této činnosti dopouští nejvíce. Z pohledu konkretizace osob dopouštějících se projevů diváckého násilí obecně lze poznamenat, že se ve většině případů jedná o osoby pocházející z řad fotbalových chuligánů. Ty nelze detailně specifikovat, neboť představují široké spektrum osob ve věku od 18 do 40 let s různým stupněm vzdělání, nejčastěji základním nebo středním odborným, avšak lze mezi nimi stále častěji nalézt i osoby se vzděláním vyšším.

⁶⁵ Údaje pochází z „Výroční zprávy za problematiku diváckého násilí za rok 2022“ vydané ÚSKPV PP v lednu roku 2023, jejíž statistickou část měl autor k nahlédnutí.

3 Významné chuligánské skupiny při jednotlivých klubech

V kontextu předchozího vymezení diváckého násilí a fotbalového chuligánství lze konstatovat, že v České republice je toto násilí v současné době spjato především se skupinami fotbalových chuligánů. Tyto skupiny existují pod různorodými názvy a mají i více či méně početnou základnu. Vzhledem k množství těchto skupin, jež se při jednotlivých klubech sdružují, zvolil autor pouze jejich demonstrativní nástin u pěti klubů z české nejvyšší fotbalové soutěže. Konkrétně se jedná o skupiny při fotbalových klubech AC Sparta Praha, SK Slavia Praha, Bohemians Praha 1905, FC Baník Ostrava a Zbrojovka Brno.

3.1 AC Sparta Praha

Při tomto pražském klubu existovala od uvolnění společenských poměrů po roce 1989 celá řada chuligánských uskupení. Z devadesátých let dvacátého století lze zmínit například skupiny Brigade Drápek z Lasičky, Red Pirates Sparta či Frakci Rudý úder. V průběhu následujících let přirozeně docházelo k rotaci těchto skupin, neboť některé z nich zanikaly a jiné naopak vznikaly.⁶⁶

Ze současných chuligánských skupin při tomto klubu lze poukázat například na uskupení Youth Firm, Mladá Sparta, Sparta Patriots, Pátá generace, Falanga a Bandits from the North. Za nejvýraznějšího zástupce skupin ultras při fotbalové Spartě lze následně považovat skupinu Letenští.

3.2 SK Slavia Praha

Stejně jako při klubu AC Sparta Praha, tak i při jeho největším rivalovi, tedy klubu SK Slavia Praha, existovalo od počátku devadesátých let dvacátého století mnoho chuligánských uskupení. A rovněž v táboře pražské Slavie docházelo k fluktuaci těchto skupin, a to z různých důvodů. Mezi chuligánské skupiny této doby lze řadit například uskupení Brigade '97, Slavia Hooligans, Slavia Youngsters nebo Tlupa Toma Sojera.⁶⁷

⁶⁶ MAREŠ, Miroslav, Marek SUCHÁNEK a Josef SMOLÍK. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903-3330-3., str. 137

⁶⁷ Tamtéž, str. 136

V současné době lze mezi chuligánské skupiny při pražské Slavii zařadit například uskupení Red White Destiny, Slavia Patriots, Maisner gang, Beta Fans Slavia, Old Boys a Slavia Hooligans. Dále lze při tomto klubu pozorovat i několik ultras skupin, z nichž je neznámější Tribuna Sever.

3.3 Bohemians Praha 1905

Ani poslední z pražských prvoligových fotbalových klubů, tedy Bohemians Praha 1905, není na chuligánské scéně výjimkou, neboť i při něm, v průběhu dekad po vzniku samostatné republiky, existovaly různé skupiny, jimiž dříve byly například uskupení Berserk či Tornado Boys Banditos.⁶⁸

Při tomto klubu ovšem nelze hovořit o přílišné fluktuaci, neboť spousta skupin stále existuje, pouze si za dobu své existence prošly určitou generační obměnou. Ze současných chuligánských skupin tak lze zmínit například Young Division 1905, Berserk, Bohemians Greenhorns, Panzer Division Werschowitz, Bohemians Boys, BHS nebo Buchta Genk. Výraznou skupinou ultras je následně Sektor 1905.

3.4 FC Baník Ostrava

Chuligánské skupiny při tomto ostravském celku taktéž neprocházely příliš velkými změnami, přičemž dříve při něm existovaly skupiny jako Chachar Boys či Chachar Juniors. Dnes se jedná o skupiny Mladá banda Baník nebo Generation 16, jež jsou ve většině utkání doplněny o spřátelené skupiny z Polska (GKS Katowice) a ze Slovenska (Spartak Trnava).

3.5 Zbrojovka Brno

Z pohledu fluktuace lze u tohoto moravského celku konstatovat, že k obměně skupin chuligánů při něm téměř vůbec nedošlo, neboť při něm lze pozorovat stále stejné skupiny občas doplněné o nějaké nové uskupení. Konstantními skupinami při tomto celku jsou Johnny Kentus Gang („JKG“) či Orthodox Fans Brno, které nově doplňují například Zbrojovka Jugend či Hooligans Brno.⁶⁹

⁶⁸ MAREŠ, Miroslav, Marek SUCHÁNEK a Josef SMOLÍK. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903-3330-3., str. 136

⁶⁹ Tamtéž, 135-136

4 Kontrola diváckého násilí

Z hlediska kontroly lze o diváckém násilí říci, že se jedná o stále aktuální problém, jenž se v souvislosti se sportem, a to nejen v České republice, vyskytuje již několik desetiletí. Lze konstatovat, že znázorňuje problematiku, která se dynamicky vyvíjí, což klade vysoké nároky i na opatření, která jsou proti ní přijímána. I výčet institucí, které se na jejím potírání podílejí, je celkem obsáhlý a zahrnuje jak státní, tak ale i nestátní aktéry boje proti diváckému násilí. Pro lepší přehlednost těchto opatření zvolil autor jejich klasické rozdělení na preventivní a represivní, jejichž podrobnější vymezení obsahují následující dvě podkapitoly.

4.1 Preventivní opatření

Z pohledu kontroly diváckého násilí, ale i jiných problematických jevů, je vhodnější spoléhat nejprve na prevenci a až, když nepostačuje, tak přejít k represí. Opatření mající preventivní charakter vychází v České republice z činnosti více institucí, jež disponují odlišnými pravomocemi. Jde o Ministerstvo vnitra, Policii ČR, Fotbalovou asociaci České republiky (dále jen „FAČR“), Ligovou fotbalovou asociaci (dále jen „LFA“) a kluby, jejichž společné úsilí je nasměrováno k zajištění, co nejvyšší míry bezpečnosti diváků, hráčů a dalších účastníků utkání na fotbalových stadionech.⁷⁰

V této snaze následně uzavírají různé smlouvy o spolupráci a koordinační dohody, kterou je například „Dohoda o spolupráci při zajišťování bezpečnosti a pořádku na fotbalových utkáních“, kterou v roce 2017 uzavřeli Policie ČR, FAČR a LFA. Jejím cílem je další zefektivnění spolupráce a pokračování v posilování bezpečnostních opatření na stadionech, které povedou k dalšímu zvýšení úrovně ochrany diváků. Dohoda též definuje činnosti stran a formy výměny informací mezi nimi při státních a mezistátních utkáních. Příloha dohody obsahuje doporučená opatření týkající se technických prvků na stadionech a vhodných ustanovení, která by měl obsahovat návštěvní řád každého stadionu.⁷¹

⁷⁰ Kriminalita: Divácké násilí. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: MV ČR, c2021 [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

⁷¹ Dohoda LFA, Policie ČR a FAČR. *Ligová fotbalová asociace* [online]. Praha: LFA, 2019 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.lfafotbal.cz/dokument/18-dohoda-s-pcr>

Z hlediska platné právní úpravy lze za další efektivní preventivní nástroj označit zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu. Tento zákon byl od doby svého vzniku již několikrát novelizován, přičemž především novela z roku 2009 navazující na celkovou reformu Policie, přenesla více zodpovědnosti v této oblasti na soukromé subjekty. Formuluje totiž základní povinnosti pořadatelů sportovních akcí⁷², a též sankce, které je postihnou, pokud své povinnosti nesplní. Tyto povinnosti zahrnují přijetí opatření odpovídajících rizikivosti utkání a zajištění pořádku v průběhu celé akce, přičemž tento bod plní pořadatelská služba. Dojde-li k vážnému ohrožení bezpečnosti zúčastněných osob nebo majetku sportovního zařízení, které není pořadatelská služba schopna sama zvládnout, je pořadatel akce povinen utkání přerušit a přivolat ke spolupráci na vyřešení situace Policii ČR.⁷³

Další preventivní aktivity spojené se zvyšováním bezpečnosti aktérů fotbalových utkání jsou otázkou budoucího vývoje. V celkovém kontextu jde spíše o řešení do vzdálenější budoucnosti, neboť se v tomto ohledu musí zavést komplexní soubor systematicky navazujících opatření. Přičemž charakter těchto opatření je primárně technického rázu, což brzdí jejich zavedení, neboť s sebou přináší další finanční náklady, jež budou muset vynaložit především fotbalové kluby, jakožto pořadatelé utkání. Z pohledu prevence projevů diváckého násilí se však rozhodně nejedná o promarněnou investici, ba naopak nová opatření, kterých se projekt týká mohou klubům do budoucna finanční prostředky ušetřit.

Nová opatření lze definovat jako soubor zahrnující především zavedení databáze problémových fanoušků, personifikovaného ticketingu a vstupních bran a turniketů fungujících pomocí technologie na rozpoznávání obličejů, která umožní snadnější identifikaci návštěvníků. Komplex těchto opatření by měl přinést další zefektivnění bezpečnosti, neboť by pořadatelům umožnil jednodušší a efektivnější kontrolu, jež by vedla k zamezení výskytu osob, které nemají na stadion povolený vstup.

⁷² konkrétně v §7a zákona č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu

⁷³ COUFALOVÁ, Bronislava, Jan PINKAVA a Veronika POCHYLÁ. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-87576-88-5., str. 123

Všechny nové bezpečnostní prvky však narážejí na další podstatný problém, a to na vypořádání se s ochranou osobních údajů. Je totiž komplikované určit, s jakými údaji o konkrétních osobách bude oprávněna například databáze problémových fanoušků disponovat. Problémem je i to, že do ní nebude mít přístup pouze Policie ČR, ale i fotbalové kluby, což nároky, na ochranu údajů, ještě více zvyšuje. S tímto krokem souvisí také zavedení kamerových systémů s technologií na rozpoznávání obličejů na všech prvoligových fotbalových stadionech, neboť pouze tak lze docílit sledovaného efektu. To s sebou přináší další nároky na ochranu osobních údajů, neboť nelze zamezit tomu, aby například kamera spolu s provinilcem nezabrala i jinou osobu, která se však žádného skutku proti návštěvnímu řádu ani právním normám nedopustila. Z hlediska následujících let se tak jedná o problém, který je potřeba vyřešit, neboť půjde o další efektivní nástroj pro boj s diváckým násilím.⁷⁴

4.2 Represivní opatření

Po bližším vymezení preventivních opatření lze přejít k těm represivním, která jsou svým charakterem spjata s určitou formou sankcionování provinilce. Tyto sankce souvisejí se dvěma stěžejními zákony z této oblasti, a to se zákonem o některých přestupcích a s trestním zákoníkem.⁷⁵

V souvislosti s prvním z nich, tedy zákonem o některých přestupcích, lze říci, že se jedná, oproti trestnímu zákoníku, o častěji aplikovaný právní předpis, a to z toho důvodu, že většina skutků spojených s diváckým násilím naplňuje pouze znaky přestupku proti veřejnému pořádku. Ty jsou blíže vymezeny v § 5 tohoto zákona, u něhož došlo v únoru roku 2022 k zásadní novele, která, oproti předchozí úpravě, přidává do jeho prvního odstavce písmeno k) postihující používání pyrotechniky. Tuto novelu lze označit za průlomovou, neboť umožňuje efektivněji sankcionovat neukázněné diváky, především pak fotbalové chuligány.⁷⁶

⁷⁴ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Bezpečnostní hrozby současnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2016. ISBN 978-80-7251-462-5., str. 236-237

⁷⁵ Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích a Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁷⁶ Za pyrotechniku na stadionu hrozí vysoké pokuty. Kdo tam jde přes zákaz, může skončit ve vězení. ČT 24 [online]. Praha: Česká televize, c2022 [cit. 2022-02-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3436548-za-pyrotechniku-na-stadionu-hrozi-vysoke-pokuty-kdo-tam-jde-pres-zakaz-muze-skoncit>

Ke zmíněnému ustanovení z § 5 lze blíže poznamenat, že umožňuje postihovat fyzické osoby nejen za použití pyrotechniky, ale i jen za její samotné vnesení na sportovní akci. Dále toto ustanovení specifikuje, že použití pyrotechniky lze trestat pokutou i v případech, k nimž dojde při cestě do místa konání utkání nebo cestou z tohoto místa nazpět. Toto ustanovení dostalo po zmíněné novele i samostatné ustanovení týkající se sankce, jíž za tyto přestupky lze uložit. Konkrétně se jedná o § 5 odstavec 2 písmeno d), podle kterého lze za tyto přestupky uložit pokutu od 10 000 Kč až do výše 100 000 Kč. Společně s tímto správním trestem lze osobě uložit i omezující opatření, které u diváckého násilí spočívá v zákazu navštěvovat místa, v nichž se konají kulturní, sportovní a jiné společenské akce. Toto omezující opatření lze ovšem osobě uložit pouze na dobu jednoho roku.⁷⁷

Další významný prvek v boji proti diváckému násilí představuje alternativní trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, který byl zaveden s novým trestním zákoníkem v lednu roku 2010.⁷⁸ Tento trest lze uložit pachateli, který se dopustil úmyslného trestného činu v souvislosti s návštěvou akce mající sportovní charakter. Tento trest lze uložit na dobu až deseti let, přičemž jeho výkon spočívá v tom, že se této osobě zakazuje v daném období navštěvovat stanovené sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Dohled nad dodržováním uloženého trestu nejprve vykonávala pouze Probační a mediační služba ČR, což se ukázalo jako problematické, neboť na to kapacitně nestačila. Pozdější novela proto v § 77 trestního zákoníku určila, že tak bude činit ve spolupráci s Policií ČR. Praktický výkon zákazu vypadá tak, že se daná osoba v době konání utkání musí dostavit na určený útvar Policie ČR. Pokud tak neučiní sepíše o tom policie zprávu, kterou předá Probační a mediační službě ČR, jež následně z tohoto nesplnění povinnosti vyvodí důsledky. Tímto jednáním se totiž osoba dopouští maření výkonu úředního rozhodnutí, čímž se podle § 337 trestního zákoníku vystavuje nebezpečí trestního stíhání, přičemž jí za tento trestný čin hrozí trest odnětí svobody až na dvě léta.⁷⁹

⁷⁷ dle § 52 Zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

⁷⁸ konkrétně se jedná o ustanovení § 76 trestního zákoníku

⁷⁹ COUFALOVÁ, Bronislava, Jan PINKAVA a Veronika POCHYLÁ. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-87576-88-5., str. 125-128

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Analýza projevů předsudečné nenávisti v prostředí diváckého násilí

Po bližším vymezení podstatných pojmů patřících k problematice diváckého násilí a předsudečné nenávisti v teoretické části práce lze přejít k názornému poukázání na tyto aspekty v praxi. Celá tato kapitola je tak věnována převedení teoretických poznatků na konkrétní příklady z různých typů prostředí.

5.1 Metodologie

Za účel celého šetření lze následně označit pokračování v monitorování prostředí diváckého násilí v České republice, a taktéž projevů předsudečné nenávisti v jeho rámci. Pro ověření šetření a vyvození poznatků vedoucích ke stanovení výsledků si autor vytyčil následující výzkumné předpoklady:

- **Výzkumný předpoklad č. 1:** Většina osob dopouštějících se nejrůznějších projevů diváckého násilí pochází z řad fotbalových chuligánů.
- **Výzkumný předpoklad č. 2:** Fyzické projevy představují nejčastější formu nenávistných projevů na fotbalových stadionech.
- **Výzkumný předpoklad č. 3:** Hlavním cílem projevů předsudečné nenávisti ve fotbalovém prostředí jsou v současné době členové menšin.
- **Výzkumný předpoklad č. 4:** Osoby dopouštějící se nenávistných projevů spojených s diváckým násilím k tomu nejčastěji využívají virtuální prostředí.

5.1.1 Cíl šetření

Z hlediska celého šetření bylo primárním cílem zjistit, v jakém stavu se v současné době nachází problematika diváckého násilí v České republice, a následně též to, do jaké míry se v rámci ní vyskytují projevy předsudečné nenávisti a násilí. Dalším autorovým záměrem bylo poukázat na zapojení této nenávisti v různých podobách do třech typů prostředí. Jednalo se přímo o fotbalové stadiony, o veřejný prostor a v neposlední řadě o virtuální prostředí.

5.1.2 Způsob sběru dat

Data potřebná pro ověření stanovených výzkumných předpokladů a splnění cíle byla získána za využití analýzy internetových zdrojů, místního šetření a konzultací s příslušníky Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia Policie ČR.

Analýzu internetových zdrojů využil autor jako stěžejní metodu pro získání informací důležitých pro vypracování podkapitol 5.2 a 5.4, které se blíže zabývají uvedenými projevy na fotbalových stadionech a ve virtuálním prostředí. Tato analýza vychází z komplexního průzkumu webových stránek, které se zaměřují nejen na projevy fotbalového chuligánství, ale i na běžné fotbalové dění a v jejichž rámci probíhají nejrůznější diskuze obsahující i nenávistné projevy. Dále se autor při této analýze věnoval i sociálním sítím, na nichž lze nenávistné projevy také spatřit (příspěvky, komentáře, fotografie či videa).

Místní šetření následně autor zvolil jako nejpřesnější metodu pro získání materiálů potřebných pro zpracování podkapitoly 5.3, která se zabývá nenávistnými projevy ve veřejném prostoru. Lokace vhodné k tomuto šetření vybral autor podle svých dojezdových možností a podle očekávané kadence výskytu projevů obsahujících prvky předsudečné nenávisti a násilí. Z uvedených důvodů autor, pro snadnější a častější kontrolu změn v těchto lokalitách, vybral jako místa pro toto šetření širší okolí pražských fotbalových stadionů. Konkrétně se jednalo o stadiony klubů AC Sparta Praha, SK Slavia Praha a Bohemians Praha 1905. V jejich širším okolí lze pozorovat výskyt nejrůznějších nálepek, které obsahují nenávistné projevy, a také sprejem vytvořené symboly či kryptogramy nacházející se téměř všude kolem.

Odborné konzultace využil autor jako doplňující zdroj ke všem podkapitolám této části, přičemž jejich přínos je obrovský, neboť vycházejí ze současného pohledu na celou problematiku ze strany příslušníků Úřadu SKPV Policejního prezidia Policie ČR. Už jen příležitost s nimi debatovat představuje obohacení pro celou práci, do níž vnáší aktuálnost, odbornost, zkušenosti a dlouhodobý monitoring, které mají vliv na komplexnost celé analýzy.

5.2 Analýza uvedených projevů na stadionech při utkáních

V rámci první analýzy se autor věnoval uvedeným projevům, které bylo možné pozorovat v průběhu jednotlivých utkání přímo na fotbalových stadionech. Pro tuto analýzu vybral autor mistrovská utkání z minulého a současného ročníku nejvyšší české fotbalové soutěže (Fortuna liga sezóny 2021/2022 a 2022/2023). Pro snazší porozumění obsahu této analýzy zvolil autor metodu názorného zobrazení, která nejlépe vystihuje podstatu uvedených projevů a je vždy doplněna o komentář.

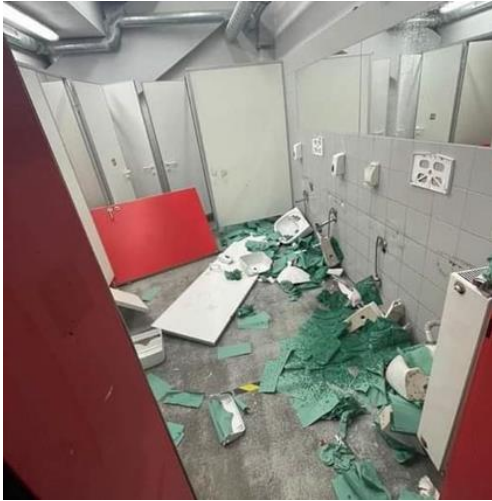
Názorné zobrazení č. 1: utkání SK Slavia Praha x AC Sparta Praha

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

Popis: Na prvních třech obrázcích lze pozorovat typický příklad nesnášenlivosti mezi dvěma kluby, která se promítá i do prezentace jejich příznivců. První obrázek zachycuje choreografii příznivců Slavie ze začátku utkání, která obsahuje na první pohled patrný vzkaz „smrt Spartě“. Ten lze spatřit i na druhém obrázku, na němž jej má na své šále jeden z příznivců Slavie. Jedná se o grafické projevy nenávisti, jež v sobě zahrnují výhružku smrti Spartě, a tím i jejím fanouškům. Je však nutné podotknout, že se mezi chuligány jedná o již zprofanovaný „pojem“, pod kterým si, oproti jeho běžnému významu, představují něco jiného. Pro část z nich se stal již běžnou součástí jejich slovníků, pro jiné symbolizuje přání prohry Spartě a pro další část znamená prostě jen obecně násilí. Třetí obrázek znázorňuje následek fyzického projevu příznivců Sparty po prohře v derby. Jedná se o zřetelný projev vandalizmu plynoucí z toho, že neunesli prohru svého týmu, přičemž si svou zlost vybili mimo jiné na toaletách, které kompletně zdemolovali.

Zdroje:

- **Obrázek č. 1:** <https://img.supporters.cz/getImage.ashx?id=327b2eeb831bcfb2735ebd3847771c60&width=900>
- **Obrázek č. 2:** <https://img.supporters.cz/getImage.ashx?id=d69bd45e1d86b4efed3a967046318d87&width=900>
- **Obrázek č. 3:** <https://www.instagram.com/p/CaxnMZur5T2/>

Názorné zobrazení č. 2: utkání Bohemians Praha x FC Baník Ostrava

Obr. 4

Popis: Čtvrtý obrázek znázorňuje jev, k němuž v některých utkáních dochází, a to fyzické napadení členů pořadatelské služby (konkrétně v tomto utkání ostravskými příznivci). K této situaci došlo, když pořadatelé společně s hasiči vstoupili do jejich sektoru, aby mohli zajistit použitou pyrotechniku. Na tomto případě lze jednoduše poukázat na to, že k agresi v některých případech postačí i pouhá banalita.

Zdroj:

- **Obrázek č. 4:** <https://img.supporters.cz/getImage.ashx?id=830ccc44f64810ec1a0850e8f063e0e9&width=900>

Názorné zobrazení č. 3: utkání AC Sparta Praha x MFK Karviná

Obr. 5

Obr. 6

Popis: Pátý obrázek zachycuje další z řady grafických projevů obsahujících prvky předsudečné nenávisti a xenofobie, přičemž tentokrát je zaměřen vůči členům LGBT komunity a pražskému primátorovi Zdeňku Hřibovi (hřib ve značce zákazu na levé straně transparentu). Tento transparent vyvěsili příznivci pražské Sparty v době konání každoročního pochodu Prague pride zaměřeného na podporu práv této menšiny. V této souvislosti proto lze hovořit o přímém projevu nenávisti vůči LGBT komunitě, a to v době, která pro ni má zvláštní význam. Spojení se Zdeňkem Hřibem má logickou návaznost, neboť tento pochod má jak povolení, tak i morální podporu vedení hlavního města Prahy, v jehož čele Hřib v té době stál. Na šestém obrázku se nachází vlajka skupiny příznivců Sparty říkajících si „Karlštejn ultras“, přičemž lze poukázat na pravicovou orientaci tohoto grafického projevu, neboť podklad této vlajky tvoří tzv. vlajka Konfederace, kterou lze považovat za symbol odkazující na propagaci rasové nadřazenosti bílé rasy.

Zdroje:

- **Obrázek č. 5:** <https://www.spartaforever.cz/images/fotoalbum/4041/c7038686150dd8c.jpg>
- **Obrázek č. 6:** <https://www.spartaforever.cz/images/fotoalbum/4041/1a3b25eded33419.jpg>

Názorné zobrazení č. 4: utkání Dynamo České Budějovice x Baník Ostrava

Obr. 7

Dop. obr. 1

Popis: Sedmý obrázek pochází ze stejného období jako obrázek předchozí, a to z doby, ve které se v Praze konal pochod Prague pride, na který odkazuje grafický projev nenávisti zvýrazněný v pravém dolním rohu. Ten sice může na první pohled působit téměř totožně se symbolem pravicové kampaně „Good night left side“, akorát v tomto případě je sousloví „left side“ nahrazeno „gay pride“. Pravicové zaměření tohoto nenávistného projevu tak zůstává, mění se pouze adresát, jímž jsou v tomto případě gayové a v celkovém kontextu tak i LGBT komunita. Druhé zvýrazněné pole zachycuje vlajku „Nemá predaje“ (samostatně znázorněnou na doplňujícím obrázku č. 1), již budějovičtí chuligáni vyvěsili ve svém sektoru. Ta je odkazem na srbské nárokování si území Kosova, které na Srbsku v roce 2008 vyhlásilo nezávislost, kterou uznala většinová část členů OSN. Srbsko ovšem toto rozhodnutí neuznává a snaží se tak různými způsoby podryvat národní suverenitu Kosova. Tuto vlajku vyvěšují pravicově motivovaní chuligáni, přestože někteří z nich ani neví, z jakého důvodu tak činí. Jedná se tak spíše o jakousi nápodobu jiných skupin než propagaci svých vlastních myšlenek a názorů. Chuligáni, kterým je pravý záměr této vlajky znám, ji vyvěšují zejména proto, že se snaží poukázat na jejich nacionalistické smýšlení, které tato vlajka v srbském podání přeneseně symbolizuje.

Zdroje:

- **Obrázek č. 7:** <https://img.supporters.cz/getImage.ashx?id=740e1f24e6af54979cd68f4a3a29f58f&width=900>
- **Doplňující obrázek č. 1:** <https://i.ebayimg.com/images/g/T3QAAOSwa1hdKjcy/s-l300.jpg>

Názorné zobrazení č. 5: utkání FC Hradec Králové x FC Pardubice

Obr. 8

Dop. obr. 2

Popis: Na osmém obrázku lze ve zvýrazněné části pozorovat příznivce Hradce v tričku, které má potiskem vytvořený nápis „White lives matter“ (ten lze do češtiny přeložit jako: „Na bílých životech záleží“). Toto tričko je samostatně vyobrazeno na doplňujícím obrázku č. 2. Slogan „White lives matter“ je nutné dát do souvislosti s levicovou kampaní „Black lives matter“, která vznikla při nepokojích proti násilí vůči obyvatelům Spojených států amerických majících tmavou barvu pleti. Jejím cílem bylo poukázat na rasovou nerovnost mezi obyvateli, a také na zvýšené násilí vůči osobám tmavé barvy pleti. Odezvu měla tato kampaň i v Evropě, v níž, začali někteří fotbalisté před zahájením utkání, na znamení podpory této lidskoprávní myšlenky, poklekávat, což se nelíbilo pravicově orientovaným chuligánům. Jejich reakcí tak byla protiakce, a to právě za využití sloganu „White lives matter“.

Zdroje:

- **Obrázek č. 8:** <http://www.hooligans.cz/domains/hooligans.cz/images/photos/hra-decpc17/21.JPG>
- **Doplňující obrázek č. 2:** <https://www.sturmweb.cz/products/tricko-white-lives-matter/>

Názorné zobrazení č. 6: utkání FC Trinity Zlín x AC Sparta Praha

Obr. 9

Dop. obr. 3

Obr. 10

Popis: Ve zvýrazněných částech devátého obrázku lze spatřit již zmíněnou vlajku „Nemá predaje“, a také symbol kampaně „Good night left side“ (v češtině: „Dobrou noc levá strano“). Symbol této kampaně je samostatně vyobrazen na doplňujícím obrázku č. 3. Její propagaci lze spojit s lidmi, kteří vyznávají pravicově orientované nenávistné ideologie, neboť je namířena proti antifašistické levici. Význam tohoto symbolu tak odkazuje na nesmiřitelnou nesnášenlivost mezi rozdílnými skupinami extremistického spektra. Na desátém obrázku je možné ve zvýrazněné části vidět muže v černém tričku, na kterém je logo „WB“ a nápis „White brothers“ (v češtině „Bílí bratři“). V tomto případě se jedná o zneužití loga firmy „Warner Brothers“, tedy světového filmového producenta, přičemž význam tohoto nenávistného projevu je prakticky totožný se sloganem „White lives matter“.

Zdroje:

- **Obrázek č. 9:** <http://www.hooligans.cz/domains/hooligans.cz/images/photos/zlnacs25/2.JPG>
- **Doplňující obrázek č. 3:** <https://www.facebook.com/pages/category/Community/Good-Night-Left-Side-449982405194742/>
- **Obrázek č. 10:** <https://www.spartaforever.cz/images/fotoalbum/4058/fb87befe58a010e.jpg>

Názorné zobrazení č. 7: utkání FC Baník Ostrava x Bohemians Praha 1905

Obr. 11

Dop. obr. 4

Popis: Na jedenáctém obrázku lze pozorovat příznivce Baníku, jenž má na sobě černé tričko, na kterém je vyobrazen tzv. „Keltský kříž“ (samostatně zachycený na doplňujícím obrázku č. 4) doplněný nápisem „White pride world wide“ (do češtiny překládáno jako: „Bílá hrdost v celém světě“). Z významového hlediska se jedná o symbol, který je hojně využíván neonacisty k propagaci nadřazenosti bílé rasy, neboť většině lidí není, na rozdíl od hákového kříže, na první pohled zřejmý jeho nenávistný charakter, který je tak pro oko laika maskován za runový symbol.

Zdroje:

- **Obrázek č. 11:** https://www.chachari.cz/gallery/gallery/images/banik-a/sezona-21-22/9-kolo-26-09-2021-banik-bohemians-4-1/detail_dsd_3804-jpg-1632654632.jpg
- **Doplňující obrázek č. 4:** <https://www.adl.org/education/references/hate-symbols/celtic-cross>

Názorné zobrazení č. 8: utkání FC Baník Ostrava x AC Sparta Praha

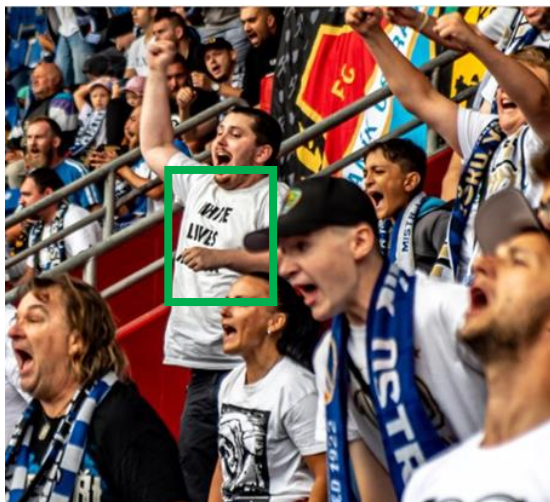
Obr. 12

Popis: Na dvanáctém obrázku lze postřehnout muže v černé mikině, na které je nápis „Zero tolerance“ (v českém překladu: „Nulová tolerance“) doplněný o další symboly, které upozorňují na jeho nesouhlas s danými tématy. Jedná se o zřetelný grafický projev nenávisti, který je namířen vůči očkování proti Covid-19 (injekce ve značce zákazu), LGBT komunitě (duha vlajka ve značce zákazu), levicovému hnutí Antifašistická akce (zkráceně „Antifa“ symbolizovaná černočervenou vlajkou ve značce zákazu) a vůči komunismu (srp a kladivo ve značce zákazu). V tomto případě je tak možné spatřit široké spektrum nenávisti, jehož původ lze shledávat v pravděpodobné inklinaci dané osoby k pravicově orientovaným nenávistným ideologiím. Jedná se tak o další z řady těchto projevů, kterých je v prostředí české chuligánské scény drtivá většina, neboť osoby, které inklinují k levicovým hnutím zahrnují v tomto prostoru jednotky procent (pouze část příznivců pražského klubu Bohemians Praha 1905).

Zdroj:

- **Obrázek č. 12:** <https://www.spartaforever.cz/images/fotoalbum/4078/0d372fb85bdfe3b.jpg>

Názorné zobrazení č. 9: utkání FC Baník Ostrava x FC Trinity Zlín

Obr. 13

Obr. 14

Obr. 15

Obr. 16

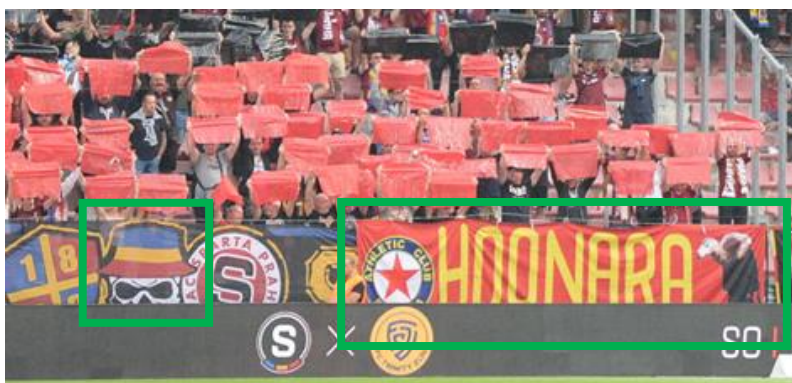
Obr. 17

Popis: Ve zvýrazněném poli třináctého obrázku je možné vidět muže oblečeného do bílého trička, na němž je černý nápis „White lives matter“, přičemž jeho význam byl již objasněn v předchozích názorných zobrazeních. Na čtrnáctém obrázku si lze povšimnout dalšího z příznivců Baníku majícího na sobě černou mikinu, na níž je potiskem vytvořený nápis „Smrt konfidentům“, který je ještě doplněn o symbol vyjadřující antipatie k levicovým uskupením (srp a kladivo ve značce zákazu). Na obrázku obsaženém v předchozím názorném zobrazení bylo možné tento symbol již vidět, ovšem v tomto případě byl spojen „pouze“ s nulovou tolerancí, zatímco tento příznivec již vyjadřuje svou nenávist mnohem expresivněji. Takovéto projevy je však nutné brát s určitou rezervou, neboť jejich význam není vždy zcela totožný s jejich silně nenávistnou rétorikou (nepřeje smrt sympatizantům levice, ale spíše levici jako takové zastávající dle něj pokřivené hodnoty). Tyto projevy není dobré, ale ani podceňovat, neboť poukazují na náklonost tohoto člověka k nenávistným hnutím. Ve zvýrazněném poli patnáctého obrázku (výřez uveden jako samostatný obrázek č. 16) lze pozorovat příznivce Zlína, na jehož obnažené paži je runové tetování, konkrétně tzv. „kolovrat“. Jedná se o další ze symbolů spojených se sympatizanty pravicově orientovaných nenávistných ideologií. Na sedmnáctém obrázku si lze ve zvýrazněné části povšimnout trička s nápisem „Stop islamizaci“, který je ještě doplněn o antiislámský symbol. Tento grafický projev nenávisti je namířen proti osobám migrujícím do Evropy z muslimských zemí, přičemž jej ve své rétorice využívají především osoby vyznávající pravicové ideologie popírající rovnost všech lidí, které se tak snaží zneklidnit ostatní obyvatele státu.

Zdroje:

- **Obrázek č. 13:** https://www.chachari.cz/gallery/gallery/images/banik-a/sezona-22-23/banik-zlin-3-1/detail_dsa_4952-jpg-1660571342.jpg
- **Obrázek č. 14:** https://www.chachari.cz/gallery/gallery/images/banik-a/sezona-22-23/detail_dsa_2598-pano-jpg-1659356947.jpg
- **Obrázek č. 15 a č. 16:** https://www.chachari.cz/gallery/gallery/images/banik-a/sezona-22-23/banik-zlin-3-1/detail_dsb_8233-jpg-1660571344.jpg
- **Obrázek č. 17:** https://www.chachari.cz/gallery/gallery/images/banik-a/sezona-22-23/banik-zlin-3-1/detail_dsa_4996-pano-jpg-1660568925.jpg

Názorné zobrazení č. 10: utkání AC Sparta Praha x Bohemians Praha 1905

Obr. 18

Popis: Ve zvýrazněných polích osmnáctého obrázku si lze povšimnout dalších motivů symbolizujících náklonost některých chuligánů pražské Sparty k ideologiím patřícím do pravé části extremistického spektra. Levé zvýrazněné pole obsahuje modifikovaného „Smrtihlava“, tedy poupravenou verzi skutečného symbolu, který byl za 2. světové války využíván jednotkami SS, a který patří v současné době do repertoáru symbolů používaných neonacisty. Druhé pole poukazuje na vlajku, na níž je nápis „HooNaRa“ mající v němčině kompletní znění „Hooligans, Nazis und Racist“ (v českém překladu „Chuligáni, nacisté a rasisté“). Jedná se o slogan, který byl používán některými chuligánskými skupinami ve Spolkové republice Německo, zejména těmi při klubech z bývalé Německé demokratické republiky (Chemnitz, Zwickau či Magdeburg). Jednalo se o další z možností, jak oslovit nové členy pro tyto skupiny, a to v ekonomicky slabších regionech, přičemž netřeba zdůrazňovat, že se jednalo o silně pravicově orientované skupiny. Nejznámějším propagátorem této myšlenky byla chuligánská skupina Kaotic Chemnitz, která je však v současné době, stejně jako tato idea, ve značném útlumu. Vyvěšení této vlajky tak lze brát spíše jako poukázání na pravicové zaměření chuligánů Sparty a jejich propagaci myšlenek tohoto hnutí než jako nějakou návaznost na chuligány Chemnitzu.

Zdroj:

- **Obrázek č. 18:** <https://www.spartaforever.cz/images/fotoalbum/4182/17f3188e2dbc223.jpg>

Názorné zobrazení č. 11: utkání FC Baník Ostrava x AC Sparta Praha

Obr. 19

Dop. obr. 5

Obr. 20

Obr. 21

Obr. 22

Popis: Na devatenáctém obrázku je možné v sektoru příznivců pražského celku pozorovat již objasněnou vlajku „Nema predaje“, a také další možnou modifikaci tzv. „Smrtihlava“ (původní verze symbolu používaná jednotkami SS je vyobrazena samostatně na doplňujícím obrázku č. 5). Tato úprava připomíná původní verzi zřejmě nejvíce, přičemž je vhodné si povšimnout boxeru (pod nápisem Sparta), který ještě umocňuje militantní zaměření dané vlajky. Dvacátý obrázek je, naproti tomu, ze sektoru příznivců ostravského celku, přičemž poukazuje na choreografii, která byla adresována příznivcům pražské Sparty a zahrnovala také transparent s nápisem „Raději mrtvý než rudý“. Znění transparentu lze interpretovat poměrně snadno, neboť odkazuje na vzájemnou nevráživost mezi chuligánskými skupinami těchto celků, která je patrná při každém společném utkání. Nesnášenlivost, která mezi těmito tábory panuje, plyne také z dalšího předsudku, a to nenávisti obyvatel všech zbylých krajů vůči Praze. Jedná se ovšem o druhořadou informaci, neboť hlavním prvkem nenávisti je v tomto případě klubová, nikoliv místní, příslušnost, protože jinak je úhlavním rivalem ostravského Baníku slezská Opava. Zvýrazněná část jedenadvacátého obrázku následně poukazuje na další prvky nesnášenlivosti mezi příznivci těchto celků. Nachází se na ní příznivec Baníku se šálou, na které je nápis „Zkurvená Sparta“ doplněný ještě o šibenici s písmenem „S“ (samostatný a detailnější výřez je zobrazen na obrázku č. 22), přičemž tu lze interpretovat, jako další grafický projev nenávisti mající na první pohled patrný charakter.

Zdroje:

- **Obrázek č. 19:** https://www.chachari.cz/gallery/gallery/images/banik-a/sezona-22-23/osmifinale-poharu-19-11-2022-banik-sparta-2-3/detail_dsc_0122-jpg-1669022894.jpg
- **Doplňující obrázek č. 5:** <https://www.adl.org/education/references/hate-symbols/totenkopf>
- **Obrázek č. 20:** https://www.chachari.cz/gallery/gallery/images/banik-a/sezona-22-23/osmifinale-poharu-19-11-2022-banik-sparta-2-3/detail_dsb_9569-jpg-1669022865.jpg
- **Obrázek č. 21 a č. 22:** https://www.chachari.cz/gallery/gallery/images/banik-a/sezona-22-23/osmifinale-poharu-19-11-2022-banik-sparta-2-3/detail_dsb_9729-jpg-1669022895.jpg

Názorné zobrazení č. 12: utkání SK Slavia Praha x AC Sparta Praha

Obr. 23

Obr. 24

Obr. 25

Popis: Třiadvacátý obrázek je dalším odkazem na nesnášenlivost mezi příznivci Slavie a Sparty (v tomto případě vyjádřena slovy: „Lov rudých krys začíná“). To jen dokládá, že každé utkání mezi těmito rivaly přináší možnost pro jeden či druhý tábor příznivců tuto nenávist určitým způsobem prezentovat. Na čtyřiadvacátém obrázku je možné spatřit příznivkyni Slavie, na jejíž obnažené paži lze pozorovat, již jednou zmíněný, tzv. „kolovrat“. Tento runový symbol je zobrazen z bližšího pohledu na obrázku č. 25, přičemž jeho význam byl už výše objasněn.

Zdroje:

- **Obrázek č. 23:** <https://img.supporters.cz/getImage.ashx?id=a3ef6a503c3fb7d1ffa19a4a2cae146a&width=900>
- **Obrázek č. 24 a č. 25:** https://slavia.esports.cz/foto/2022_13.-kolo-304.-derby-Slavia-Sparta-4-0/304-derby-slavia-sparta-282.jpg

5.3 Analýza uvedených projevů ve veřejném prostoru

Při této analýze se autor zaměřil na grafické nenávistné projevy mimo fotbalové stadiony, konkrétněji na místa, která jsou veřejnosti zcela či alespoň zčásti fyzicky přístupná. Jedná se například o širší okolí fotbalových stadionů, zastávky městské hromadné dopravy, fasády domů nebo dopravní značení. Veškeré materiály pro tuto podkapitulu byly nashromážděny prováděním místních šetření, při nichž autor nafotil mnoho projevů nenávisti, ze kterých vybral ty nejzajímavější pro tuto část.

Fot. 1

Fot. 2

Fot. 3

Fot. 4

Fot. 5

Fot. 6

Fot. 7

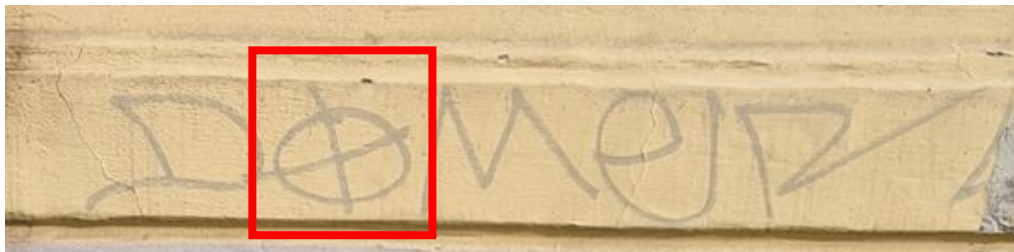
Fot. 8

Fot. 9

Fot. 10

Fot. 11

Fot. 12

Fot. 13

Dop. obr. 1

Zdroj doplňující obrázku č. 1: <https://cz.pinterest.com/pin/488077678347390307/>

Fot. 14

Fot. 15

Fot. 16

Fot. 17

Fot. 18

Popis: První dvě fotografie poukazují na nenávist části příznivců Bohemians vůči osobám věřícím v islám (původně logo občanské iniciativy „Islám v ČR nechceme“ bojující proti syrským uprchlíkům, které převzala i jiná krajně pravicová uskupení), členům LGBT komunity a krajně levicovému hnutí Antifa. Pravicovou orientaci mají také nálepky na třetí a čtvrté fotografii mířící proti příznivcům levicových a krajně levicových subjektů, neboť působí nevraživě vůči Pirátské straně, Evropské unii, komunismu a znovu vůči LGBT komunitě. Nálepka na šesté fotografii poukazuje na již zmíněnou nenávist mezi příznivci Sparty a Slavie, přičemž nápis „Good night red white“ odkazuje na surový zákrok, z utkání mezi Slavíi a Glasgow Rangers, jenž skončil vážným zraněním brankáře Ondřeje Koláře. Tento anglický slogan lze přeložit jako „Dobrou noc červenobílí“, což je z hlediska významu téměř totožné jako výraz „smrt Spartě“. Na obnažené paži postavy (karikatury Sparťana) si lze povšimnout zkratky „ACAB“ („All Cops Are Bastards“ překládáno jako „Všichni policajti jsou bastardi“), jakožto symbolu nenávisti vůči policistům, který užívá jak krajní pravice a krajní levice, tak i chuligáni. Lze proto konstatovat, že některé symboly, barevné kombinace, kryptogramy či akronymy jsou typické pouze pro uvedené subjekty a směry. Nálepka na paté fotografii se, oproti jiným nálepkám, nevyjadřuje k problematice domácí, ale zahraniční. Jedná se o nenávistný projev, který začala v roce 2008 používat česká krajní pravice, čeští nacionalisté, a také šovinisté. Smyslem sloganu „Kosovo je Srbsko“ je podpora Srbska, respektive srbského nacionalismu, které se dodnes nesmířilo s tím, že se od něj Kosovo odtrhlo. Z významového hlediska jde o shodný projev s vyvěšováním vlajky „Nema predaje“, jež byla zmíněna v předchozí podkapitole. Na sedmé fotografii je možné si všimnout další prezentace zkratky „ACAB“, tedy symbolu nenávisti vůči policii, která je v tomto případě použita na nálepce tribuny Sever (kotel příznivců pražské Slavie). Osmá fotografie přináší názorný příklad situace, která se v praxi běžně stává, a to vzájemného přelepování nálepek majících opačný význam. Konkrétně v tomto případě se jedná o překrytí nálepky levicově orientované kampaně „Good night white pride“ (do češtiny překládáno jako: „Dobrou noc bílá pýcho“) nálepkou pravicové reakce na tuto kampaň, tedy „Good night left side“. Na této nálepce není však toto logo osamoceno, nýbrž v souznění se znakem Sparty, což jen dokládá inklinaci části příznivců tohoto klubu k pravicově nenávistným ideologiím.

Sprejem vytvořený, grafický projev nenávisti, na deváté fotografii je nutné chápat v kontextu se stejným symbolem, který se objevil v rámci jedenáctého názorného zobrazení na šále příznivce ostravského Baníku v předchozí podkapitole. V tomto případě ovšem s rozdílným písmenem visícím na šibenici. Celá tato záležitost se šibenicemi je výsledkem dlouhodobých projevů vzájemné nesnášenlivosti mezi různými chuligánskými frakcemi na obou stranách. Šibenici na této fotografii tak lze vykládat jako projev přející „smrt Baníku“, přičemž z významového hlediska se jedná o stejně zprofanovaný slogan, jako jsou „smrt Spartě“ či „smrt Slavii“. Nelze tak mluvit o přímém přání smrti soupeři, jako takovém, ale spíše o prahnutí po jeho porážce. Pro celkový náhled na situaci je potřeba ještě uvést, že devátá fotografie byla pořízena ze zdi domu přímo sousedícího se stadionem pražské Sparty. Na desáté fotografii je zobrazen již mnohokrát zmíněný tzv. „Keltský kříž“, tentokrát vložený do slova „dome“, v němž tvoří písmeno „O“ (zvýrazněné v červeném poli), přičemž se jedná o snímek pořízený taktéž z oblasti přímo sousedící se stadionem Sparty. Na nálepce zachycené na jedenácté fotografii je situována červená silueta muže tzv. „Péráka“, přičemž jde o modifikaci původního bájného hrdiny z období Protektorátu Čechy a Morava, který bojoval s nacistickými okupanty. Po Vítězném únoru roku 1948 došlo k zneužití této postavy komunistickou propagandou, která z něj udělala komiksového hrdinu a odbojáře, později přetvořeného v pracujícího člověka osvobozeného socialistického národa. Na delší dobu pak došlo k útlumu příběhů o této postavě, načež k jejímu oživení došlo v devadesátých letech a od té doby už o něm vyšla spousta komiksových příběhů, byla o něm vydána kniha a natočen kreslený film. V tomto kontextu následně lze chápat i nápis v dolní části nálepky „tak trochu jiný vlastenec“, který má zřejmě odkazovat právě na odbojovou činnost „Péráka“. Charakter této nálepky lze vyčíst taktéž ze sloganu obsaženého v horní části, který hlásá „nesnáším fašistické kolaboranty“, z čehož lze rozpoznat levicovou orientaci nálepky, i když se spíše jedná jen o určitou frakci v rámci krajní levice, neboť vlastenectví není těmito lidmi běžně prezentováno. Přelepování lze spatřit i na dvanácté fotografii, na níž byla nálepka od stejného autora (odvozeno z nápisu „tak trochu jiný vlastenec“) přelepena nálepkou levicové kampaně „Good night white pride“. To považuje autor práce za poněkud neobvyklé, neboť v tomto případě došlo k překrytí nálepky stejného, tedy levicového, zaměření.

Důvodem by mohl být určitý souboj dvou frakcí ze stejného spektra, které zastávají mírně odlišné názory. Více pravděpodobnou variantou je však spíše flegmaticnost jiných sympatizantů krajní levice, kteří úplně nepřemýšleli nad tím, co na nálepce bylo a prostě ji přelepili. Třináctá fotografie zachycuje sprejem vytvořený symbol anarchistického „A“ (ve zvýrazněném poli) vloženého do jinak bezvýznamového nápisu „auak“ (zřejmě pseudonym pisatele či jen náhodný shluk písmen užitý tak, aby laikům unikl pravý záměr nápisu). Z významového hlediska představuje „A“ anarchismus a kruh, v němž se nachází, písmeno „O“, které značí anglický výraz „order“ (v českém překladu „pořádek“). Ve výsledném znění si tak lze tento symbol vykládat jako výraz toho, že „anarchismus je v pořádku“. Pro lepší přehlednost je anarchistické „A“ vyobrazeno i samostatně na prvním doplňujícím obrázku. Pro celkovou souvislost je vhodné ještě zmínit, že třináctá fotografie byla pořízena v blízkosti stadionu pražských Bohemians, což jen dokazuje levicovou orientaci části příznivců tohoto klubu. Nálepku nacházející se na čtrnácté fotografii lze následně zařadit pod kategorii grafických nenávistných projevů souvisejících se vzájemnou nevráživostí mezi příznivci Sparty a Slavie, která již byla objasněna výše. Patnáctá fotografie znázorňuje nálepku, jež je graficky pojata v „jižanském“ stylu, což jí, i v souvislosti s jejím sdělením, řadí mezi pravicově orientované. Na této nálepce je slogan „LGBT? You mean liquor, guns, bacon and tits?“, který lze do češtiny přeložit jako: „LGBT? Myslíš likér, zbraně, slaninu a prsa?“. Nenávistný obsah této nálepky tak zřetelně směřuje proti LGBT komunitě. Malba na šestnácté fotografii zobrazuje tzv. modifikované „smrtihlava“, který je v tomto případě oděn do kloboučku v barvách Sparty. Význam tohoto symbolu byl objasněn v předchozí podkapitole, proto lze jen připomenout, že se řadí mezi pravicové symboly. Na zeď zachycenou na sedmnácté fotografii bylo sprejem vytvořeno několik nápisů, které mají odkazovat na nenávist části příznivců Slavie vůči policejním složkám. Lze tak soudit ze zřetelných nápisů (ve zvýrazněných polích) „fuck police“ (do češtiny lze přeložit jako „jebat policii“), „ACAB“ a „Slavia Praha“. Poslední osmnáctá fotografie obsahuje protihlukovou stěnu, na níž byl původně nápis „Sparta Praha“ vytvořený sprejem (bílý podklad a červený nápis). Ten však byl zcela viditelně překryt černým nápisem „Slavia Praha, smrt Spartě“, což má ještě umocnit symbol tzv. „Keltského kříže“. I tuto situaci tak lze zařadit do série nenávistných projevů uskutečňovaných mezi tábory určitých příznivců těchto pražských klubů.

5.4 Analýza uvedených projevů ve virtuálním prostředí

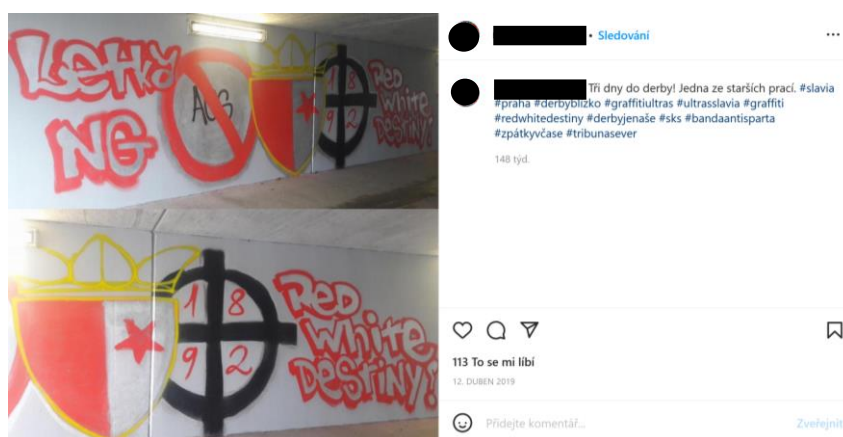
V této analýze se autor věnoval nenávisným projevům vyskytujícím se v různých částech kyberprostoru. Jedná se o grafické projevy, jichž si je možné povšimnout na sociálních sítích, webových stránkách prezentujících chuligánské aktivity, ale také na běžných sportovních zpravodajských portálech. Z důvodu velkého objemu nashromážděných materiálů z různých částí virtuálního prostoru se autor rozhodl využít k této analýze podklady ze sociální sítě Instagram, jež asi nejlépe vystihnou formu a grafické provedení uvedených projevů v tomto prostředí.

Snímek 1

Zdroj: <https://www.instagram.com/p/CVCxcZooWty/>

Snímek 2

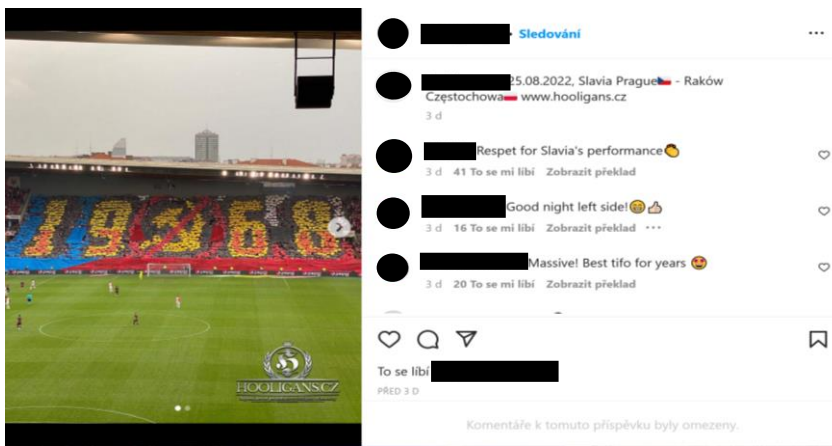
Zdroj: <https://www.instagram.com/p/BwJpJGihRyj/>

Snímek 3

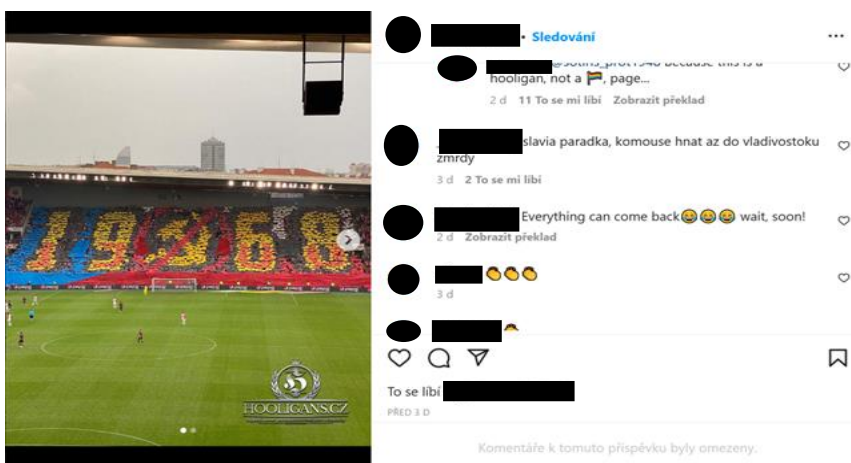

Zdroj: <https://www.instagram.com/p/CXdw1PGsKGM/>

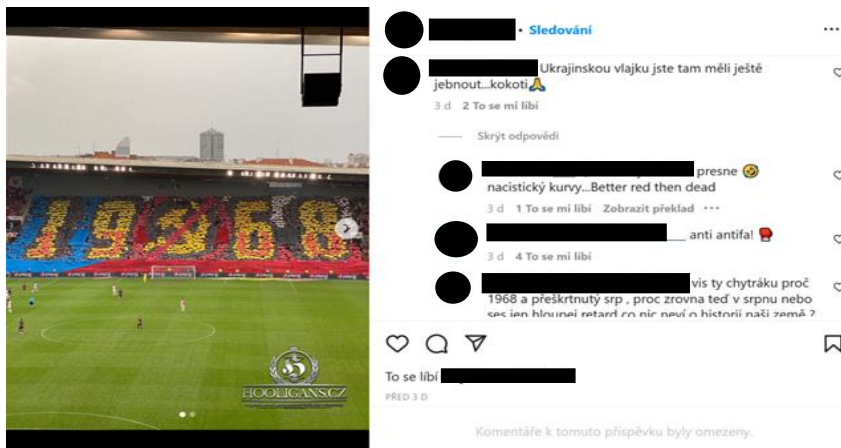
Snímek 4

Snímek 5

Snímek 6

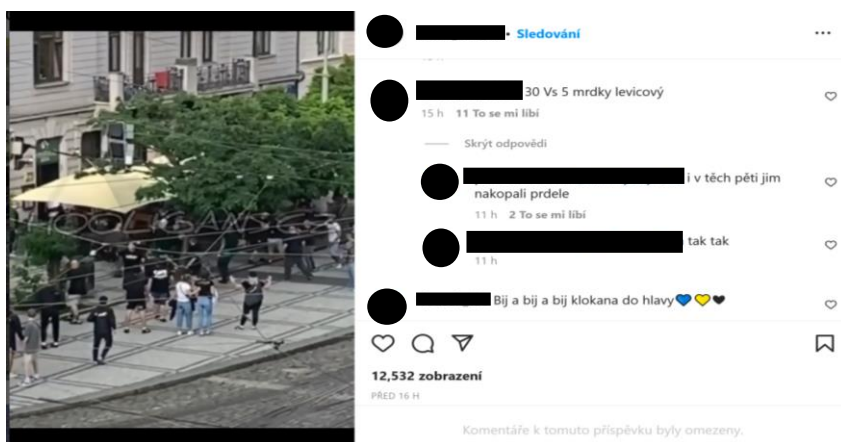
Zdroj snímků 4-6: <https://www.instagram.com/p/ChsMoHJsmr/>

Snímek 7

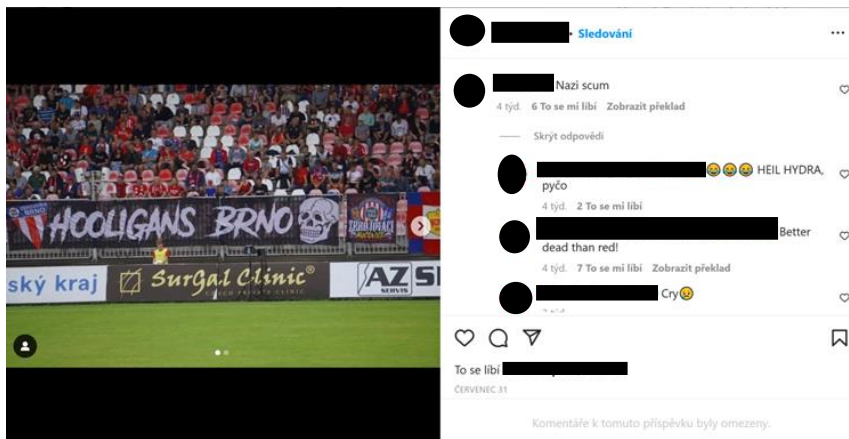
Zdroj: <https://www.instagram.com/p/ChnezEYMBDq/>

Snímek 8

Zdroj: <https://www.instagram.com/p/ChzwMXGgHWS/>

Snímek 9

Zdroj: <https://www.instagram.com/p/CgrVvuws0Rn/>

Snímek 10

Zdroj: <https://www.instagram.com/p/CIJcC4wsJ9e/>

Snímek 11

Zdroj: <https://www.instagram.com/p/CiqJa3pMv3h/>

Popis: Na prvním snímku si lze povšimnout již zmíněných nenávistných projevů vůči osobám z levicově smýšlející části společnosti. V rámci něj doplněných ještě o klečící osobou ve značce zákazu, k níž se vztahuje i špatně čitelný nápis v horní části „český lev nepoklekne“. Tento slogan je nutné posuzovat v širším kontextu, neboť zástupně odkazuje na nesouhlas některých příznivců Slavie s hnutím „Black lives matter“ („Na černých životech záleží“), což lze považovat za zřetelný projev rasismu. Na podporu tohoto hnutí totiž hráči, především v zemích západní Evropy, před začátkem utkání poklekávali, to se však u pravicově orientovaných příznivců setkávalo s odporem. Druhý snímek pochází taktéž od příznivců Slavie, přičemž obsahuje už mnohokrát zmíněný symbol tzv. Keltského kříže, který je zástupně využíván místo „hákového kříže“ krajní pravici k její prezentaci, a to nejen v České republice. Tento snímek zachycuje také písmena „ACS“ ve značce zákazu, jejichž význam není potřeba zmiňovat, neboť je na první pohled patrné, že jde jen o další z řady indikátorů poukazujících na nesnášenlivost mezi některými příznivci těchto pražských klubů. Muž na třetím snímku je, naproti tomu, příkladem nenávisti, jíž má většina fotbalových chuligánů společnou, a to té k policii. Kryptogram, který se vyskytuje na jeho tričce („1312“) má totiž identický význam se zkratkou ACAB, neboť se jedná o její číselné vyjádření. Ta se následně objevuje i v komentářích u tohoto příspěvku, přičemž oba kryptogramy značí projev nenávisti a agrese vůči bezpečnostním složkám. Čtvrtý až šestý snímek představují jeden instagramový příspěvek, ovšem s tolika komentáři s nenávistným obsahem, že jej nebylo možné prezentovat pouze v jednom jediném snímku. Pro pochopení celé nastalé situace u tohoto příspěvku je nejprve nutné uvést, čeho se vlastně tento příspěvek týkal, neboť se většina komentujících, a to z různých důvodů, odchýlila právě od tohoto původního záměru. Jednalo se o choreografii, kterou se prezentovala tzv. „Tribuna Sever“, tedy sektory považované za kotel příznivců pražské Slavie, přičemž měla vyjadřovat odpor k invazi, jíž provedla vojska Varšavské smlouvy do tehdejšího Československa v srpnu roku 1968. Z toho důvodu je na podkladu, který je tvořen českou/československou vlajkou, letopočet 1968, který je ještě doplněn o symbol srpů a kladiva na rudém podkladu umístěný ve značce zákazu. Ten odkazuje na hlavního iniciátora této invaze, a to na Sovětský svaz, jehož státní vlajku v té době tvořil právě rudý podklad se žlutým srpem a kladivem.

Při pohledu na komentáře znázorněné na těchto snímcích je ovšem zřejmé, že ne všichni komentující tento záměr pochopili. Z toho důvodu je tak možné pozorovat v komentářích výrazy pravicově orientované, jimiž jsou „Good night left side“, „anti Antifa“, „hnát komouše až do Vladivostoku“ nebo „ukrajinskou vlajku jste tam ještě měli jebnout...kokoti“. Ovšem i ty levicové zaměřené, kterými jsou „everything can come back...wait soon“ (do češtiny lze přeložit jako „všechno se může vrátit, jen počkejte“), „nacistický kurvy“ či „better red than dead“ (v českém překladu „lepší rudý než mrtvý“). V celkovém kontextu tak lze konstatovat, že výsledný efekt zcela zmařil původní charakter příspěvku, a to upozornění na výročí této invaze, neboť se z něj stalo pouze místo pro konfrontaci osob z opačných pólů extremistického spektra. Sedmý snímek zachycuje hráče Viktorie Plzeň, který při „děkovačce“ po konci utkání drží v rukou dres některého z plzeňských chuligánů, na němž je nápis „young service“ doplněný o velké číslo 88. To lze v návaznosti na to, že se plzeňští chuligáni řadí mezi pravicově smýšlející, považovat za neonacistický kryptogram odkazující na nacistický pozdrav „Heil Hitler“ (písmeno „H“ je osmé v abecedním pořadí, proto 88). Z pohledu hráče lze s vysokou pravděpodobností konstatovat, že nejspíše, v pozápasové euforii, ani nevěděl, co drží v rukou. Ovšem z pohledu chuligánů byl skrytý motiv dresu pochopen naprosto správně, což dokládají také komentáře u tohoto příspěvku. V těch se vyskytuje výraz „heil“, který není třeba více objasňovat nebo „Fck nzs“, které může na leckterého laika působit jako pouhý shluk náhodných písmen. Tato reakce však pochází od zjevně levicově zaměřené osoby, neboť tato písmena jen zkracují slogan „Fuck nazis“ (v českém znění „jebat nacisty“). Příspěvek na osmém snímku poukazuje na fyzický střet, který se odehrál mezi chuligány Bohemians a příznivci Sparty, a to před vzájemným utkáním jejich týmů. Pro uvedení do situace je nutné podotknout, že se nejednalo o domluvený, ale o náhodný střet, který neproběhl za rovnoměrných podmínek, neboť chuligáni Bohemians byli v přesile. To je i předmětem diskuze u tohoto příspěvku, v níž lze spatřit komentář s nenávistným obsahem ve znění: „30 vs 5...mrdky levicový“, což představuje reakci zjevně pravicově orientované osoby reflektující skutečnost, že někteří chuligáni Bohemians patří mezi sympatizanty levice. Druhý komentující reaguje slovy „bij a bij a bij klokana do hlavy“, což sice lze označit za nenávistný projev, avšak vycházející pouze z klubové příslušnosti.

Devátý snímek nabízí pohled do sektoru chuligánů brněnské Zbrojovky, kteří mají na plotě, jenž odděluje tribunu od hrací plochy pověšenou vlajku „Hooligans Brno“, která obsahuje další modifikaci, již vícekrát zmiňovaného, „smrtihlava“. Na základě této, ale i dalších skutečností lze tyto chuligány zařadit mezi pravicově orientované osoby. Diskuze u tohoto příspěvku následně začíná slovy „nazi scum“ (do češtiny překládáno jako „nacistická spodina“), jimiž reaguje komentující z opačného pólu extremistického spektra. Odpovědí na jeho komentář jsou hesla spadající opět do pravicové rétoriky, v tomto případě „Heil hydra, pyčo“ a „better dead than red!“ (do češtiny lze tlumočit jako „lepší mrtvý nežli rudý“). První z nich není potřeba blíže představovat, neboť se jedná o pozdrav neonacistů, v němž došlo pouze k drobné úpravě, při které byl místo slova „Hitler“ zástupně využit pojem „hydra“. Taktéž druhý komentář znázorňuje již uvedený příklad soupeření mezi tábory s různými ideologickými názory. Poslední komentář v této diskuzi, tedy anglický výraz „Cry“, lze chápat jako další z reakcí osoby opačného názoru, kterou je, v tomto použití, možné považovat za projev výsměchu, neboť tento pojem lze volně přeložit jako „uplakánku“. Desátý snímek přináší možnost znovu spatřit transparent, který byl již uveden v předchozí podkapitole, proto se autor jeho bližším vymezením nemusí více zabývat a může rovnou přejít ke komentářům, jež u něj jsou. V těch je možné pozorovat vlnu projevů předsudečné nenávisti, která cílí na příznivce ostravského celku. Jedná se komentáře „kdybyste byli mrtví, kdo by fandil těm vašim polským židům“, „raději rudý než být debil“ a „bydlet v Ostravě rip“, přičemž první z nich je narážkou na dlouhodobou spolupráci mezi ostravskými a polskými chuligány, což je dáno především příhraniční polohou Ostravy. Chuligáni Baníku tak mají družbu se svými polskými protějšky řadícími se k celku GKS Katowice. Zbylé komentáře následně představují pouhou předsudky a stereotypy motivovanou nesnášenlivost vůči ostravským chuligánům a Ostravě jako takové. Poslední, jedenáctý, snímek zachycuje choreografii (opět s využitím tzv. modifikovaného „smrtihlava“) příznivců pražské Sparty, která je doplněna použitím, na českých stadionech zakázaných, pyrotechnických výrobků. Za pozornost stojí také jeden z komentářů obsažených u tohoto příspěvku, který poukazuje na nenávist komentujícího k bezpečnostním složkám, neboť chválí chuligány za jejich fyzické projevy agrese (za využití házení různých předmětů) vůči přítomným policistům.

5.5 Výsledky šetření

Po provedeném šetření lze, za využití nashromážděných materiálů, přistoupit k vyhodnocení výzkumných předpokladů, které byly stanoveny na počátku celého šetření. Následující část nabízí autorovo vyjádření se k jednotlivým výzkumným předpokladům.

Výzkumný předpoklad č. 1: Tím bylo, že většina osob, dopouštějících se různých projevů diváckého násilí, pochází z řad fotbalových chuligánů. Konkrétně u tohoto předpokladu lze říci, že se spíše potvrdil, neboť je možné po provedeném šetření spojit většinu projevů diváckého násilí právě s fotbalovými chuligány. Ve spojitosti s jinými osobami sice občas dojde k nějakému prohřešku, ovšem u těchto případů lze konstatovat, že se jedná spíše o nahodilé excesy, které jsou reakcí na nastalou situaci, než o promyšlené a předem plánované akce.

Výzkumný předpoklad č. 2: Tím bylo, že fyzické projevy jsou nejčastější formou projevů nenávisti, které se na fotbalových stadionech objevují. V tomto případě je nutné uvést, že nejčastějšími projevy, z hlediska intenzity, jsou verbální a grafické projevy, které mají trvajících, až vzestupnou tendenci. Z uvedeného důvodu tak lze poznamenat, že se tento předpoklad spíše nepotvrdil, neboť fyzické projevy jsou nyní, vlivem neustále se zdokonalujících, preventivních a represivních opatření, méně četnější. Působením různých okolností mohou však verbální projevy rychle vygradovat v projevy fyzické, aniž by se to dalo dopředu předpokládat. Stejně tak lze uvést, že k fyzickým projevům může docházet také mimo stadiony (například strkanice ve stanicích metra po skončeném utkání nebo domluvené střety mezi skupinami chuligánů na odlehlých a méně nápadných místech).

Výzkumný předpoklad č. 3: Tím bylo, že hlavním cílem projevů předsudečné nenávisti ve fotbalovém prostředí jsou v současné době členové menšin. Tento předpoklad se spíše potvrdil, neboť proti menšinám obecně, ale i osobám k nim příslušícím je namířena značná část nenávistných projevů. Ty cílí na osoby tmavé barvy pleti, členy LGBT komunity či uprchlíky. Za nenávistné projevy proti určité části společnosti lze považovat i projevy namířené proti krajně pravicovým nebo levicovým uskupením. Poměrně časté jsou také projevy nenávisti vůči policistům, což je dáno především tím, že se jedná o společný cíl těchto projevů u téměř všech subjektů působících na scéně diváckého násilí a fotbalového chuligánství.

Výzkumný předpoklad č. 4: Tím bylo, že osoby, jež se dopouštějí nenávistných projevů spjatých s diváckým násilím k tomu nejčastěji využívají virtuální prostředí. Tento předpoklad je nutné posuzovat v širším kontextu, neboť během probíhající epidemie onemocnění COVID-19 by bylo možné jej považovat za spíše potvrzený, ale za normální situace nikoliv. V současné době, tedy po zrušení všech opatření zavedených kvůli potlačení tohoto onemocnění, lze tak tento předpoklad spíše vyvrátit. Virtuální prostředí však stále představuje značný potenciál pro prezentaci nenávistných projevů, který také tyto osoby rády do jisté míry využívají. Po zrušení vládních restrikcí lze konstatovat, že se tyto projevy opět vrací do veřejnosti fyzicky přístupného prostředí, což ovšem neznamená, že by se v kyberprostoru již vůbec neobjevovaly. Virtuální prostor je totiž k jejich prezentaci zneužíván i nadále, a to v téměř srovnatelném měřítku. Jediný rozdíl, oproti období, v němž platily vládní restrikce, tak spočívá v tom, že se tyto projevy začaly znovu vyskytovat paralelně v reálném, ale i ve virtuálním světě.

6 Individuální rozhovory s odborníky z předmětné oblasti

Po provedené analýze projevů předsudečné nenávisti v prostředí diváckého násilí se autor rozhodl, pro dotvoření celkového náhledu na tuto oblast, využít možnosti provést rozhovory s odborníky zabývajícími se předmětnou problematikou. Celou kapitolu tak lze považovat za vyústění autorovy snahy dosáhnout co nejvyšší míry zapojení praktických poznatků do celé práce.

6.1 Metodologie

Po předchozí, spíše kvantitativní, výzkumné části se nyní autor rozhodl zapojit též kvalitativní výzkumné šetření. Účelem tohoto šetření bylo navázat na provedenou analýzu, a tím dokončit doplnění teoretických východisek o poznatky z praxe. Pro verifikaci poznatků a vyhodnocení šetření si autor stanovil následující výzkumné předpoklady:

- **Výzkumný předpoklad č. 1:** Pohled odborníků na předmětnou oblast je v názorovém souladu se závěry plynoucími z předchozí analýzy.
- **Výzkumný předpoklad č. 2:** Dotazovaní odborníci spatřují největší hrozbu diváckého násilí ve fotbalových chuligánech.
- **Výzkumný předpoklad č. 3:** Oslovení odborníci považují aktuální opatření nastavená vůči diváckému násilí za postačující.

Pro uskutečnění této kapitoly byly zvoleny individuální standardizované rozhovory, jež pro jejich respondenty obsahovaly stejnou sadu otázek. Formulace otázek byla zvolena na základě autorova úsilí, o to, aby i při nižším počtu otázek bylo možné poukázat na to nejpodstatnější z předmětné problematiky. Z uvedeného důvodu byla pro kladené otázky vybrána otevřená forma, která poskytuje větší prostor pro vyjádření stěžejních myšlenek. Tato skutečnost se podle autorova názoru může kladně odrazit i na výpovědní hodnotě celého šetření, které sice neposkytne úplný náhled na předmětnou oblast, což vzhledem k rozsahu práce není ani možné, ale bude prezentovat její nejdůležitější pasáže.

Pro provedení individuálních rozhovorů byly, na základě výše zmíněných důvodů, zvoleny otázky v následujícím pořadí a znění:

- **Otázka č. 1:** V jakém stavu se dle Vašeho názoru v současné době, tedy po období epidemie onemocnění Covid-19, nachází scéna diváckého násilí v České republice?
- **Otázka č. 2:** Jak vnímáte projevy této scény, které lze označit za projevy spjaté s předsudečnou nenávisť?
- **Otázka č. 3:** Myslíte si, že lidé motivovaní určitými předsudky, stereotypy a nenávisťnými ideologiemi tvoří mezi fotbalovými chuligány většinou část? Nebo se jedná spíše o menšinu?
- **Otázka č. 4:** V čem spatřujete největší rizikost fotbalového chuligánství?
- **Otázka č. 5:** Domníváte se, že současná opatření, která jsou vůči projevům diváckého násilí v České republice nastavena, fungují jako dostatečná obrana proti této scéně?
- **Otázka č. 6:** Jaká je Vaše predikce vyvíjení se scény diváckého násilí a fotbalového chuligánství do budoucna?

6.1.1 Cíl individuálních rozhovorů

Primárním cílem tohoto šetření bylo, za pomoci individuálních standardizovaných rozhovorů, zjistit jaký je pohled odborníků na současný stav scény diváckého násilí v České republice. Jejich stanoviska vycházející z bohatých zkušeností získaných dennodenním kontaktem s předmětnou oblastí se autor následně pokusil přenést i do závěru praktické části, a to k dotvoření celkového obrazu práce, která si kladla za cíl, mimo jiné, větší zapojení poznatků z praxe do jejího celkového kontextu.

6.1.2 Způsob výběru účastníků

Účastníci pro oba připravené individuální rozhovory byli vybráni na základě jejich pracovního zařazení na Úřadu Služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia Policie České republiky. Jedná se o bývalého a současného příslušníka zařazeného na specializovaném odboru diváckého násilí v rámci tohoto útvaru na Policejním prezidiu. Z hlediska znalostí a zkušeností z předmětné oblasti se jedná o vysoce kvalifikované odborníky mající rozsáhlý přehled o této scéně.

6.2 Rozhovor č. 1

První rozhovor byl proveden s panem podplukovníkem Mgr. Martinem Nižníkem, který je služebně zařazen na odboru obecné kriminality Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování na Policejním prezídiu Policie ČR. V rámci tohoto útvaru je umístěn na odbor zabývající se přímo diváckým násilím, a to na celorepublikové úrovni. Z titulu své funkce tak pracuje přímo v předmětné oblasti, což představuje pro celkový kontext diplomové práce obrovský přínos, neboť se jedná o člověka přicházejícího do přímého kontaktu s projevy diváckého násilí, což se následně odráží na jeho bohatých zkušenostech s touto scénou v České republice. Při své činnosti však nevychází pouze ze zkušeností z prostředí diváckého násilí, ale díky svému předchozímu služebnímu zařazení na odboru extremismu, i ze znalostí této oblasti mající bezprostřední návaznost na problematiku předsudečné nenávisti.

Následující část nabízí jeho vyjádření se k jednotlivým otázkám, na něž odpověděl v tomto znění:

V jakém stavu se dle Vašeho názoru v současné době, tedy po období epidemie onemocnění Covid-19, nachází scéna diváckého násilí v ČR?

Z mého pohledu se scéna diváckého násilí v České republice během epidemie onemocnění Covid-19 posilnila. Nemusí se jednat o násilí v pravém slova smyslu, ovšem během této epidemie museli i fanoušci čelit novým a neznámým výzvám, s nimiž bojovali. Ve světle všemožných restrikcí si hledali cestu na stadiony, do jejich okolí, a zejména také navazovali nové družby a přátelství, přičemž došlo především k posílení přátelství se zahraničními subjekty. Po odeznění epidemie se fanoušci vrátili na svá stanoviště v plné síle, kdy po téměř dvouleté abstinenci fandění, byli natěšení na nový start. Divácké násilí se tak vrací do starých kolejí, kdy jeho nejčastějším projevem i nadále zůstává používání pyrotechniky, k němuž dochází až u 65 % fotbalových utkání v první a druhé lize. Jak jsem již uvedl, tak došlo k navázání nových družeb, kdy lze predikovat, že toto by do budoucna mohl být problém, a to vzhledem ke kultuře diváckého násilí například v Polsku, kde je spojeno i s další trestnou činností, kterou bych si dovolil nazvat organizovaným zločinem.

Také díky dlouhé pauze dochází v mnoha klubech k tzv. generační obměně ultras a hooligans a lze předpokládat, že nová generace bude mnohem odvážnější, aby se předvedla a vydobyla si tak respekt a postavení. Též bych rád uvedl, že během epidemie došlo k dříve nemyslitelné skutečnosti, a to k tomu, že se fanoušci napříč celou republikou sjednotili a zúčastnili se 18. října roku 2020 demonstrace na Staroměstském náměstí v Praze, která vyústila v hromadné výtržnosti namířené zejména proti Policii ČR.

Jak vnímáte projevy této scény, které lze označit za projevy spjaté s předsudečnou nenávistí?

Historicky lze konstatovat, že tyto projevy byly vždy spjaté se scénou diváckého násilí a docházelo k nim ve větší či menší míře na fotbalových utkáních, kdy se těchto skutků dopouštěli i běžní fanoušci a nemuselo se jednat přímo o ultras nebo hooligans, ač tito více inklinovali k podobným projevům. V současné době je tento jev na ústupu, ale rozhodně není zcela vymýcen a lze se s ním setkat poměrně pravidelně. Z mého pohledu se tohoto jevu dopouštějí jak fanoušci z kotle, tak i ti z okolních tribun. Současná západní společnost je nastavená tak, že velmi ostře vystupuje vůči těmto projevům. Řekl bych, že je až přecitlivělá, k tomu bych uvedl jako příklad situaci, kdy měl klub AC Sparta Praha v Evropské lize omezenou kapacitu, z důvodu předchozích prohřešků, a na stadion tak mohly pouze děti, jež bučely na hráče soupeře, který byl tmavé pleti. Soupeř byl ze Skotska a následně bylo toto chování dětí v Česku velmi medializováno. Západní média a zástupci Glasgow Rangers uváděli, že české děti jsou vychovávány jako rasisti. Právě na tomto příkladu je vidět přecitlivělost společnosti na toto téma, neboť děti do 14 let věku bučely na tohoto hráče, jelikož je v České republice neoblíbený, a nikoliv tedy z důvodu jeho barvy pleti. Tím však nechci bagatelizovat všechny projevy spjaté s předsudečnou nenávistí, proti kterým je nutné i nadále bojovat, a to zejména na úrovni klubů, Ligové fotbalové asociace a Fotbalové asociace České republiky. Je nezbytné, aby probíhala kampaň proti rasismu ve sportu, a i nadále se tato jednání vytlačovala, a to ze sportu obecně.

Myslíte si, že lidé motivovaní určitými předsudky, stereotypy a nenávistnými ideologiemi tvoří mezi fotbalovými chuligány většinovou část? Nebo se jedná spíše o menšinu?

Jak jsem již dříve uvedl, domnívám se, že tato skupina lidí nezahrnuje většinovou část. Kolikrát, když dojde k takovému jevu (bučení, rasistické nadávky či vydávání opičích zvuků) je způsoben spíše frustrací z výsledku, neoblíbeností nějakého hráče, nebo se také může jednat o psychologii davu, kdy fanoušek vidí, že někdo vedle něj vydává uvedené zvuky, tak se k němu přidá. Nejedná se tak o primární přesvědčení těchto osob, ale o reakci na nastalou situaci.

V čem spatřujete největší rizikovitost fotbalového chuligánství?

V jeho organizovanosti a postupné „profesionalizaci“. Současná nejtvrdší jádra fotbalových fanoušků jsou diametrálně odlišná od tradičních chuligánů, které si člověk může vybavit z 90. let minulého století. Nyní se jedná převážně o sportovce a osoby inklinující k bojovým sportům, jež mají dobrou fyzickou kondici a téměř neužívají alkohol. Takovéto osoby poté nemají strach se postavit ani policejním těžkooděncům, což lze přiblížit na příkladu události z této sezóny, kdy se fanoušci Slavie a Sparty při utkání jejich klubů pokusili o vzájemný střet na ulici. Tomu však zabránili přivolání policisté ze Speciální pořádkové jednotky, kteří od sebe oba tábory oddělili, což se setkalo s negativní reakcí na obou stranách, přičemž se zde ukázala právě zmiňovaná nebojácnost, kdy se bojově naladění fanoušci nezalekli a pokusili se o proražení policejní zábrany. Za další riziko poté považují propojení chuligánství na mezinárodním poli, a též to, že jsou do České republiky zavlékány chuligánské „tradiční“, a to například z Polska.

Domníváte se, že současná opatření, která jsou vůči projevům diváckého násilí v České republice nastavena, fungují jako dostatečná obrana proti této scéně?

Prostor pro zlepšování vždy byl a bude a je nutné jít se současnými trendy, které se v této problematice vyskytují. Situace týkající se diváckého násilí je v České republice poměrně stabilizovaná, i když dochází k ojedinělým excesům (loupežná přepadení, masivní použití pyrotechniky či domluvené střety). Je nutné se zaměřit na aktualizaci Zákona o podpoře sportu a vypořádat se s otázkou GDPR a zavést na stadionech možnost identifikace osob pomocí tzv. „face ID“ tak, aby na stadiony nebyli vpouštěni fanoušci, kteří se v minulosti dopouštěli výtržností. Dále za velmi nedostatečný považuji postoj státních zastupitelství a soudů, ty protiprávní činnost spojenou s diváckým násilím bagatelizují a mnohdy ani nechtějí trestat. Například během utkání Evropské konferenční ligy mezi celky 1. FC Slovácko a OGC Nice vhodil jeden z domácích fanoušků plný kelímek na hřiště a trefil brankáře soupeře do hlavy, ten musel být ošetřen a utkání bylo dočasně přerušeno. Z mého pohledu se jedná jednoznačně o naplnění skutkové podstaty výtržnictví dle § 358 trestního zákoníku, avšak státní zástupce měl jiný názor. Dalším příkladem může být to, že se potkají dva nepřátelené tábory fanoušků ve městě a dojde k potyčce. Soudy toto posuzují jako běžné výtržnictví bez vazby na sportovní utkání (ač na sobě tyto osoby mají šály a jiné klubové insignie) a neudělují těmto fanouškům tresty zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

Jaká je Vaše predikce vyvíjení se scény diváckého násilí a fotbalového chuligánství do budoucna?

Jak jsem již uváděl u jedné z předchozích otázek, za potenciální riziko považují profesionalizaci diváckého násilí, a také případnou provázanost se zahraničními subjekty, které by mohly vnést na českou scénu nežádoucí inovace a napojení na jiné druhy trestné činnosti.

6.3 Rozhovor č. 2

Respondentem druhého rozhovoru se stal pan podplukovník Mgr. Pavel Rusňák, který působil až do léta 2022 na stejném pracovišti jako předchozí respondent pan podplukovník Mgr. Martin Nižník. Konkrétně na odboru obecné kriminality v rámci Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování na Policejním prezídiu Policie ČR, na němž byl zařazen na specializovaném odboru zabývajícím se problematikou diváckého násilí, a to na národní i mezinárodní úrovni. Jedná se tak o dalšího příslušníka majícího s předmětnou oblastí dlouholeté osobní zkušenosti, což se týká i vysoké míry jeho odborných znalostí celkového kontextu scény diváckého násilí v České republice. Odpovědi, jež formuloval na otázky položené v rozhovoru jsou tak z hlediska implementace praktických poznatků do diplomové práce dalším materiálem majícím pro její celkový kontext obrovský přínos.

Následující část nabízí jeho vyjádření se k jednotlivým otázkám, na něž odpověděl v tomto znění:

V jakém stavu se dle Vašeho názoru v současné době, tedy po období epidemie onemocnění Covid-19, nachází scéna diváckého násilí v ČR?

Po pandemii Covid-19 se aktivní fanoušci, ultras a hooligans znovu aktivizovali a začali navštěvovat sportovní akce ve vysokých počtech. Většina statistik, včetně statistik Unie evropských fotbalových asociací (UEFA) dokládá, že počet incidentů v souvislosti s diváckým násilím je vyšší než před pandemií. Nejvíce incidentů se týká, již tradičně, používání pyrotechniky na stadionech.

Jak vnímáte projevy této scény, které lze označit za projevy spjaté s předsudečnou nenávistí?

K projevům spojeným s předsudečnou nenávistí na stadionech v České republice dochází, nejedná se však o častý projev diváckého násilí. Fanoušci (rizikovní) tak většinou reagují na aktuální politickou situaci, problémy ve společnosti, krizi (např. migrační) či jiné podobné události.

Většina rizikových fanoušků je ultrapravicově orientovaná, nebo se pokouší být „apolitická“. Z tohoto důvodu tak tyto aktivity směřují nejčastěji vůči příslušníkům národnostních menšin, Islámu a muslimům nebo Židům. Velkým tématem bylo pro fanoušky hnutí „Black lives matter“. V souvislosti s ním se na českých stadionech začaly objevovat transparenty a nápisy (např. na tričkách) s „protikampaní“ „White lives matter“.

Myslíte si, že lidé motivovaní určitými předsudky, stereotypy a nenávisťnými ideologiemi tvoří mezi fotbalovými chuligány většinovou část? Nebo se jedná spíše o menšinu?

Jedná se spíše o menšinu, přičemž především mladší ultras a hooligans se snaží být apolitičtí. Své aktivity zaměřují především na čistě chuligánské (domluvené i nahodilé) fyzické střety, krádeže předmětů obsahujících klubovou symboliku, používání pyrotechniky a další podobné aktivity.

V čem spatřujete největší rizikovost fotbalového chuligánství?

Používání pyrotechniky je z mého pohledu nejčastější a nejviditelnější jednání související s problematikou diváckého násilí. Evidujeme ovšem i další, a v jistém úhlu pohledu rizikovější, jednání. Jedná se například o fyzické střety fanoušků, propojení s organizovaným zločinem (obchod s drogami a anaboliky, vydírání) či o loupeže.

Domníváte se, že současná opatření, která jsou vůči projevům diváckého násilí v České republice nastavena, fungují jako dostatečná obrana proti této scéně?

V loňském roce došlo k novele přestupkového zákona, přičemž tato novela se týká právě projevů diváckého násilí. Nově je tak stanovena minimální pokuta za použití pyrotechniky (10 000 Kč), přičemž za její opakované použití lze přestupci uložit pokutu až do výše 100 000 Kč. Jedná se o zásadní změnu zákona, která jistě bude mít vliv na potírání tohoto jednání.

I další právní úprava je dle mého názoru na dobré úrovni. Rád bych zmínil zejména trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, který lze uložit až na deset let. Jedná se o velmi účinný nástroj při boji proti diváckému násilí.

Jaká je Vaše predikce vyvíjení se scény diváckého násilí a fotbalového chuligánství do budoucna?

I přes novelizaci zákonů, zpřísnování sankcí a trestů, lepší spolupráci s kluby, komunikaci s fanoušky a další opatření, si myslím, že k projevům diváckého násilí bude jistě docházet i v budoucnu. Pro rizikovější fanoušky jsou jejich aktivity na stadionech, ale i mimo ně stylem života, jistou formou odreagování a samozřejmě adrenalinové zábavy, jichž se nebudou chtít vzdát.

6.4 Vyhodnocení rozhovorů

Po provedených individuálních rozhovorech lze nyní, za použití těchto rozhovory získaných informací, přejít k vyhodnocení výzkumných předpokladů, které byly na počátku této kapitoly stanoveny. Následující část tak nabízí autorovo vyjádření se k jednotlivým výzkumným předpokladům.

Výzkumný předpoklad č. 1: Tím bylo, že pohled odborníků na předmětnou oblast je v názorovém souladu se závěry plynoucími z předchozí analýzy. Z autorova pohledu se tento předpoklad spíše naplnil, neboť názory dotázaných odborníků do značné míry korespondovaly s výsledky předchozí analýzy. Jedná se zejména o potvrzení domněnky, že většinu projevů diváckého násilí lze v současné době přisuzovat fotbalovým chuligánům. Přičemž je tu i jistý soulad nad jejich orientací do pravé části extremistického spektra, i když už ne v takové míře, jako tomu bylo v devadesátých letech minulého století a na počátku tohoto století.

Výzkumný předpoklad č. 2: Tím bylo, že dotazovaní odborníci spatřují největší hrozbu diváckého násilí ve fotbalových chuligánech. Jak již bylo uvedeno v prvním výzkumném předpokladu, tato domněnka se spíše potvrdila. Oslovení respondenti však nevylučují, že by se těchto projevů nemohli dopustit i jiní fanoušci (například pod vlivem chování radikálnějších ultras a hooligans), nejedná se ovšem o nějaké vysoké procento případů, ale spíše o nahodilé excesy.

Výzkumný předpoklad č. 3: Tím bylo, že oslovení odborníci považují aktuální opatření nastavená vůči diváckému násilí za postačující. I v případě této hypotézy došlo spíše k jejímu potvrzení, neboť dotázaní respondenti se shodují, že systém opatření je, v současném nastavení, postačující. V případě vyšší efektivity jejich využití tomu leckdy brání lidský faktor. Jak ovšem respondenti dodávají, tak místo pro zlepšování je, stejně jako v jiných oblastech, také u diváckého násilí. Jedná se o vyřešení problematiky GDPR bránící v dalším rozvoji monitorování fanoušků na fotbalových stadionech, a tím i rychlému a prokazatelnému odhalování prohřešků způsobených nedisciplinovanými fanoušky.

6.5 Predikce budoucího vývoje

Z hlediska predikce vývoje celé problematiky diváckého násilí a scény fotbalového chuligánství do budoucna, lze v návaznosti na předchozí analýzy a též provedené rozhovory, poznamenat, že se jedná o poměrně náročný úkol, neboť změny, které se v tomto prostředí odehrávají, jsou leckdy velmi dynamické. Jedná se o reakce na různorodé změny ve společnosti (politické, ekonomické či sociální). Za příklad takovéto změny lze uvést přesun do virtuálního prostředí v reakci na nastalou epidemii onemocnění Covid-19. Právě tento příklad by měl sloužit jako důrazné varování upozorňující na akceschopnost této scény, která se prokázala jako silná.

Nejen z tohoto, ale i z mnoha jiných důvodů by tak nemělo do budoucna docházet k podceňování této scény, neboť došlo k poměrně výrazným změnám ve struktuře osob, které jsou v této oblasti aktivní. To se projevilo zejména v tom, že současné chuligány lze pokládat za mnohem více profesionalizované než ty z devadesátých let minulého století. Vyšší míra profesionality se poté projevuje i v menší kadenci projevů předsudečné nenávisti, neboť si tito lidé uvědomují, že se jejich prezentací vystavují zvýšenému riziku odhalení. Do budoucna tak lze očekávat další snahy o ústup této scény od zmíněných projevů a větší inklinaci ke skupinám bojových sportů (především MMA a kickbox), v čemž spatřuje autor zřejmě největší riziko diváckého násilí pro blízkou budoucnost. S přihlédnutím ke zvyšujícímu se počtu družeb se zahraničními chuligánskými skupinami (zejména z Polska) by se totiž mohlo jednat o opravdu značné bezpečnostní riziko.

Závěr

Hlavním cílem, jenž si autor na počátku práce vytyčil, bylo navázat na předchozí vědeckou činnost, a tím pokračovat v popisu aktuální situace na scéně diváckého násilí v České republice. Tentokrát se ovšem autor více zaměřil na formy, v nichž se v této oblasti projevuje předsudečná nenávist. Práce tak přináší nejen ověření mnoha již známých faktů o diváckém násilí, ale i zcela nové poznatky o této scéně z období epidemie onemocnění COVID-19. Vzhledem k návaznosti na předchozí aktivitu v této oblasti mohl autor v rámci jeho výzkumného šetření využít poměrně obsáhlý vzorek nashromážděných materiálů.

Autor ovšem nevycházel pouze z let minulých, ale zabýval se i právě probíhající sezónou fotbalové ligy, díky čemuž práce nabízí i ty nejaktuálnější informace. Ve výsledku by tak mohla posloužit komukoliv, kdo by se v současné době zabýval propojením diváckého násilí a předsudečné nenávisti v prostředí fotbalu, a to jako mírně pokročilejší materiál pro zorientování se v předmětné problematice.

Po provedeném šetření lze ve výsledném přehledu považovat scénu diváckého násilí v České republice za prostředí poskytující projevům předsudečné nenávisti velký prostor. V současnosti však, oproti poslední dekádě minulého století, není naplno využito, neboť se zvyšuje její snaha maskovat se. Tyto projevy z prostředí fotbalu tak zcela nezmizely, jen ubyla jejich četnost. Tento trend mírně pozměnila epidemie onemocnění COVID-19, jež znamenala pro osoby dopouštějící se těchto projevů přesun do virtuálního prostředí, v němž došlo k jejich nárůstu. Po uvolnění opatření zavedených proti šíření tohoto onemocnění se tyto osoby opět vracejí na stadiony, přičemž lze říci, že se četnost projevů vůči období před COVID-19 moc nezměnila. Stále jde o kompilace rasismu, xenofobie, homofobie, antisemitismu a krajního nacionalismu. Lze vnímat i mírné zvýšení se výskytu těchto projevů v euforii z návratu na stadiony, jež nadále poukazuje na „nemocnou společnost“.

V konečném shrnutí lze uvést, že tuto scénu, a to nejen v České republice, nelze nikdy úplně zmapovat, neboť se dynamicky vyvíjí. Z toho důvodu je důležité v této oblasti pozorovat veškeré změny, neboť jen s aktuálními informacemi a výbornou připraveností lze čelit novým trendům, jež na ní vznikají s každou další sezónou.

Seznam použité literatury

COUFALOVÁ, Bronislava, Jan PINKAVA a Veronika POCHYLÁ. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-87576-88-5., 158 s.

ČENĚK, Jiří, Josef SMOLÍK a Zdeňka VYKOUKALOVÁ. *Interkulturní psychologie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5414-7., 312 s.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5., 588 s.

HERCZEG, Jiří. *Trestné činy z nenávisťi*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. ISBN 978-80-7357-311-9., 260 s.

HRINKO, Martin. *Bezpečnostní hrozby a veřejný pořádek*. V Praze: Vysoká škola CEVRO Institut, 2021. ISBN 978-8087125-34-2., 265 s.

JELÍNEK, Jiří. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502-499-2., 631 s.

KALIBOVÁ, Klára, Martina HOUŽVOVÁ a Ester KAŇOVSKÁ. *Předsudečné trestné činy: příručka pro soudce a státní zástupce*. Praha: In Iustitia, 2017. ISBN 978-80-88172-26-0., 37 s.

KALIBOVÁ, Klára, Katarzyna PAWLIK a Irena BIHÁRIOVÁ. *Tváří v tvář předsudečnému násilí: příručka pro sociální pracovníky a pracovnice*. Praha: In Iustitia, 2016. ISBN 978-80-88172-06-2., 46 s.

KOSEK, Jan. *Právo (n)a předsudek: historické, filozofické, sociálně psychologické, kulturní a právnické souvislosti stereotypů a předsudků*. Praha: Dokořán, 2011. ISBN 978-80-7363-312-7., 351 s.

LIPPMANN, Walter. Veřejné mínění. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0939-3., 336 s.

MAREŠ, Miroslav, Marek SUCHÁNEK a Josef SMOLÍK. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903-3330-3., 181 s.

MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0., 296 s.

NOVÁK, Tomáš. O předsudcích. Brno: Doplněk, 2002. ISBN 80-723-9121-6., 106 s.

PETERSEN, Lars-Eric a Bernd SIX. Stereotype, Vorurteile und soziale Diskriminierung: Theorien, Befunde und Interventionen. Weinheim, Basel: Beltz Verlag, 2008. ISBN 978-3-621-27645-0., 368 s.

SEKOT, Aleš. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8., 223 s.

SCHWEPPE, Jennifer a Mark Austin WALTERS. The Globalization of Hate: Internationalizing Hate Crime?. Oxford: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-878566-8., 334 s.

SLEPIČKA, Pavel. *Divácká reflexe sportu*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1838-8., 181 s.

SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství: historie, teorie a politizace fenoménu*. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý, 2008. ISBN 978-80-903556-3-7., 280 s.

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: sociologické, psychologické a pedagogické aspekty*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017. ISBN 978-80-7509-498-8., 277 s.

ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Interetnické konflikty jako důsledek rasové nevraživosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. Studie (IKSP). ISBN 80-860-0894-0., 55 s.

VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Bezpečnostní hrozby současnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2016. ISBN 978-80-7251-462-5., 290 s.

VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7., 164 s.

VÝROST, Jozef, Ivan SLAMĚNÍK a Eva SOLLÁROVÁ. *Sociální psychologie: Teorie, metody, aplikace*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-5775-9., 759 s.

WANN, Daniel L. and Jeffrey D. JAMES. *Sport fans: The psychology and social impact of fandom*. 2. edition. New York: Routledge, 2019. ISBN 978-1-138-68316-7., 303 s.

ZÁMEK, David. *Hromadné narušení veřejného pořádku z pohledu Policie ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-429-9., 197 s.

ZOUBKOVÁ, Ivana a Jana FIRSTOVÁ. *Kriminologie: aktuální problémy*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2013. ISBN 978-80-7251-395-6., 270 s.

Internetové zdroje:

Dohoda LFA, Policie ČR a FAČR. *Ligová fotbalová asociace* [online]. Praha: LFA, 2019 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.lfafotbal.cz/dokument/18-dohoda-s-pcr>

Drsná bitka hooligans Sparty a Bohemky: Demolovali restauraci. Létaly stoly i pultitry. *CNN Prima News* [online]. Praha: FTV Prima spol, c2022 [cit. 2022-10-06]. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/drsna-bitka-hooligans-sparty-a-bohemky-demolovali-restauraci-letaly-stoly-i-pullitry-184755>

Konečně zase vyprodaný stadion!!! 302. derby pražských S přineslo choreografie a spoustu pyrotechniky!. *Supporters.cz: o fanoušcích, pro fanoušky* [online]. Praha: supporters.cz, 2011 [cit. 2022-10-06]. Dostupné z: <https://www.supporters.cz/clanek/302-derby-prazskych-s/9919.html>

Kriminalita: Divácké násilí. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: MV ČR, c2021 [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

PEKLO na Slovanu! Kvůli řádění fans Sparta málem nedohrála. *ISport.cz* [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, c2001-2022 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://isport.blesk.cz/clanek/fotbal-evropske-pohary-evropska-liga/217883/peklo-na-slovanu-kvuli-radeni-fans-sparta-malem-nedohrala.html>

Policie vyšetřuje 14 útočníků ze Staroměstského náměstí, zadržela 144 lidí. *Seznam Zprávy* [online]. Praha: Seznam.cz, c1996-2022 [cit. 2022-10-06]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/policie-zacala-vysetrovat-14-utocniku-ze-staromaku-zadrzela-144-lidi-125016>

Poslání a stanovy. *In IUSTITIA* [online]. Praha: In-ius.cz, 2019 [cit. 2022-09-22]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/poslani-a-stanovy/>

Protest odpíračů roušek se změnil v bitvu hooligans s policií. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, c1999-2021 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/hamacek-demonstrace-je-nyni-hrozna-nezodpovednost/r~a7d2852a113211eb95caac1f6b220ee8/>

Rozhodnutí disciplinární komise LFA. *Fotbal.cz* [online]. Praha: eSports.cz, c2022 [cit. 2022-10-06]. Dostupné z: <file:///C:/Users/Patrik/Downloads/191-2-rozhodnuti-fc-banik-ostrava-a.s.-.pdf>

Statistické přehledy kriminality za rok 2022. Policie ČR [online]. Praha: Policie ČR, c2023 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>

Válka v hledišti. Fotbal musel počkat, policie zadržela třicet chuligánů. *IDnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, c1999-2022 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/fotbal/prvni-liga/ostrava-sparta-radeni-chuligani.A140322_180144_fotbal_min

Velké pokuty za fanoušky: Slavia za Plzeň 250 tisíc, pyká i Viktoria a Sparta. *Isport.cz* [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, 2001 [cit. 2022-10-07]. Dostupné z: <https://isport.blesk.cz/clanek/fotbal-1-liga-rocnik-2022-23/421026/velke-pokuty-za-fanousky-slavia-za-plzen-250-tisic-pyka-i-viktoria-a-sparta.html>

Vzorový návštěvní řád stadionu – FAČR. *Fotbal.cz* [online]. Praha: eSports.cz, c2022 [cit. 2022-10-27]. Dostupné z: <https://facr.fotbal.cz/document/download/60062>

Za pyrotechniku na stadionu hrozí vysoké pokuty. Kdo tam jde přes zákaz, může skončit ve vězení. *ČT 24* [online]. Praha: Česká televize, c2022 [cit. 2022-02-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3436548-za-pyrotechniku-na-stadionu-hrozi-vysoke-pokuty-kdo-tam-jde-pres-zakaz-muze-skoncit>

Za zranění pyrotechnikou na Letné hrozí divákovi 10 let vězení. *IDnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, c1999-2022 [cit. 2022-10-28]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/fotbal/prvni-liga/pyrotechnika-fotbal-sparta-plzen-tezke-ublizeni-na-zdravi.A190310_143833_fotbal_tof

Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2020. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: MV ČR, c2021 [cit. 2022-01-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-extremismu-a-predsudecne-nenavisti-2020-fin-pdf.aspx>